

Nederlandse Taalunie

Informatie over boeken, schrijvers en lezen in Nederland, Vlaanderen en Suriname

*Een onderzoek naar
beschikbaarheid en gebruik
van literaire informatie*

Ineke Noomen
Marc Verboord
Susanne Janssen
Wieneke de Bruin

ru

Nederlandse Taalunie

Informatie over boeken, schrijvers en lezen in Nederland, Vlaanderen en Suriname

*Een onderzoek naar
beschikbaarheid en gebruik
van literaire informatie*

Ineke Noomen
Marc Verboord
Susanne Janssen
Wieneke de Bruin

Het onderzoeksproject heeft plaatsgevonden onder leiding van prof. dr. Susanne Janssen (Erasmus Universiteit Rotterdam) en prof. dr. Kris Humbeeck (Universiteit Antwerpen).

De studie is totstandgekomen op verzoek van en met financiering van de Nederlandse Taalunie.

ntu

© Nederlandse Taalunie, Den Haag, januari 2007

Redactie en eindredactie: Taalcentrum-VU

Vormgeving en druk: rooduijn, bureau voor communicatie en design

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the Publisher.

ISBN-10: 90-70593-09-2

ISBN-13: 978-90-70593-09-4

NUR: 611

Inhoud

Leeswijzer: wat vindt u waar?	5
1 Inleiding	7
1.1 Centrale vraag en doel van dit onderzoek	7
1.2 Hoe is het onderzoek opgezet?	7
2 Informatiebehoefte van leesprofessionals	11
2.1 Nederland en Vlaanderen	11
2.1.1 Achtergrondkenmerken deelnemers	12
2.1.2 Leesgedrag en mediagebruik: gedrukte media	13
2.1.3 Internetgebruik	10
2.1.4 Mediagebruik: gericht zoeken naar informatie	12
2.1.5 Informatiebehoefte	13
2.1.6 Beschikbaarheid van informatie	17
2.1.7 Informatie die leesprofessionals missen	18
2.1.8 Belangrijkste conclusies	19
2.2 Suriname	19
2.2.1 Achtergrondkenmerken deelnemers	19
2.2.2 Leesgedrag en mediagebruik: gedrukte media	20
2.2.3 Internetgebruik	20
2.2.4 Mediagebruik: gericht zoeken naar informatie	20
2.2.5 Informatiebehoefte	21
2.2.6 Beschikbaarheid van informatie	22
2.2.7 Informatie die leesprofessionals missen	23
2.2.8 Belangrijkste conclusies	23
2.3 Surinaamse versus Nederlandse/Vlaamse professionals	23
3 Informatiebehoefte van fictielezers	25
3.1 Nederland en Vlaanderen	25
3.1.1 Achtergrondkenmerken deelnemers	25
3.1.2 Lezerstypen	25
3.1.3 Mediagebruik: gedrukte media	27
3.1.4 Internetgebruik	28
3.1.5 Mediagebruik: gericht zoeken naar informatie	28
3.1.6 Informatiebehoefte	30
3.1.7 Beschikbaarheid van informatie	32
3.1.8 Informatie die fictielezers missen	32
3.1.9 Belangrijkste conclusies	33
3.2 Suriname	33
3.2.1 Kenmerken van de doelgroep	33
3.2.2 Lezerstypen	34
3.2.3 Mediagebruik: gedrukte media	35
3.2.4 Internetgebruik	35
3.2.5 Mediagebruik: gericht zoeken naar informatie	36
3.2.6 Informatiebehoefte	36
3.2.7 Beschikbaarheid van informatie	37
3.2.8 Informatie die fictielezers missen	38
3.2.9 Belangrijkste conclusies	38
4 Stellingen: boekenaanbod, informatievoorziening en boekenprijs	39
4.1 Nederland en Vlaanderen	39
4.2 Suriname	40
5 Conclusies	41

Leeswijzer: wat vindt u waar?

In dit rapport vindt u antwoord op de volgende vragen:

1. Wat is het doel van het onderzoek? Hoe is het onderzoek opgezet en hoe zijn deelnemers geworven? In hoeverre zijn de uitkomsten van Nederland en Vlaanderen te vergelijken met die van Suriname?

>> Zie hoofdstuk 1

2. Wat zijn de achtergronden van de *professionals* die hebben deelgenomen aan het onderzoek, lezen ze zelf veel boeken, en hoe komen ze aan hun informatie? Aan welke informatie hebben leesprofessionals behoefte, en in hoeverre voorziet het huidige aanbod daarin?

>> Zie hoofdstuk 2

3. Wat zijn de achtergronden van de *fictielezers* die hebben deelgenomen aan het onderzoek, wat voor boeken lezen ze en hoe komen ze aan informatie? Aan welke informatie hebben zij behoefte, en in hoeverre voorziet het huidige aanbod daarin?

>> Zie hoofdstuk 3

4. Wat vinden Nederlandse en Vlaamse leesprofessionals en fictielezers van het boekenaanbod en de informatievoorziening rondom boeken? Hoe denken Surinaamse leesprofessionals en fictielezers over het boekenaanbod en de boekenprijs in Suriname?

>> Zie hoofdstuk 4

5. Wat zijn de belangrijkste conclusies van dit onderzoek?

>> Zie hoofdstuk 5

Hoofdstuk 1

Inleiding

Het Nederlands is de moedertaal van zestien miljoen Nederlanders en zes miljoen Vlamingen, en ook in Suriname speelt de Nederlandse taal een belangrijke rol. Voor veel Surinamers is het Nederlands de moedertaal of de tweede taal en het is de officiële taal in het onderwijs en bij de overheid. Nederland, Vlaanderen en Suriname delen dan ook de zorg voor hun gemeenschappelijke taal. In de Nederlandse Taalunie werken de overheden van Nederland, Vlaanderen en sinds 2004 ook Suriname samen op het gebied van de Nederlandse taal, onderwijs en letteren. In deze samenwerking tussen de overheden staan in alle activiteiten de behoeften van de taalgebruiker voorop.

1.1 Centrale vraag en doel van dit onderzoek

Op het gebied van literatuur en lezen spitst het werk van de Taalunie zich onder meer toe op het bundelen van kennis en het verspreiden van informatie over onderwerpen die van belang zijn voor het hele taalgebied. Maar weten belangstellenden de beschikbare informatie wel te vinden, en sluit het aanbod aan bij hun behoeften? Om hun in de toekomst nog beter van dienst te zijn, heeft de Taalunie onderzocht aan welke informatie lezers en mensen die professioneel met lezen bezig zijn (zoals bibliothecarissen en uitgevers) behoefte hebben. Welke informatiebronnen gebruiken zij op dit moment? Wat willen ze weten over lezen? En welke informatie ontbreekt of is moeilijk vindbaar?

Om dit te onderzoeken is in 2005 een enquête gehouden onder lezers en professionals op het gebied van lezen. Hierin stond de volgende vraag centraal:

In welke mate, op welke manier en via welke kanalen vinden lezers en leesprofessionals de informatie waaraan zij behoefte hebben; bestaan er daarbij verschillen tussen de verschillende groepen deelnemers aan het onderzoek?

Om in dit rapport tot een goed antwoord op deze centrale vraag te komen, hebben we die opgesplitst in drie concrete deelvragen:

1. Aan welke informatie hebben lezers en leesprofessionals behoefte?
2. Hoe ervaren lezers en leesprofessionals het aanbod aan informatie op dit moment? Over welke punten zijn zij tevreden, welke punten kunnen worden verbeterd en welke informatie missen zij?
3. Van welke informatiebronnen maken lezers en leesprofessionals op dit moment gebruik, en hoe vaak raadplegen zij deze bronnen?

1.2 Hoe is het onderzoek opgezet?

Het onderzoek is gericht op literatuur en lezen. Daarbij gaat het specifiek om *fictieboeken*, in zowel de literaire als de populaire genres. Non-fictie hebben we dus buiten beschouwing gelaten. De deelnemers aan het onderzoek zijn verdeeld in twee hoofdgroepen: *fictielezers* en mensen die zich beroepsmatig bezighouden met fictie – hier steeds aangeduid als de *leesprofessionals*.

Het onderzoek onder leesprofessionals en fictielezers bestond uit een enquête waarin een groot aantal vragen werd gesteld over leesgewoonten, informatiebehoeften en mediagebruik. Een gedeelte van de enquête betrof vragen die aan zowel professionals als lezers zijn gesteld. Naast deze algemene vragen hadden we specifieke vragen voor beide deelnemersgroepen. Tot slot bevatten de enquêtes een aantal stellingen waarop zij konden reageren. Deze stellingen waren voor de deelnemersgroepen in Nederland en Vlaanderen anders dan voor de deelnemersgroepen in Suriname.

De enquête kon online worden ingevuld. Deelnemers die daaraan de voorkeur gaven, konden een papieren versie invullen. De werkwijze in Suriname week hiervan af: omdat internet daar veel beperkter toegankelijk is, werden alle enquêtes op papier ingevuld. Ook op een aantal andere punten was de Surinaamse situatie verschillend van die in Nederland en Vlaanderen. In het volgende gedeelte van dit hoofdstuk (en de rest van dit rapport) ziet u daarom dat we onderscheid maken tussen Nederland en Vlaanderen enerzijds en Suriname anderzijds.

Welke leesprofessionals in Nederland en Vlaanderen?

De groep mensen die zich beroepsmatig bezighoudt met literatuur en lezen in Nederland en Vlaanderen, is werkzaam in verschillende instellingen en bedrijven. In het volgende overzicht ziet u welke organisaties en functionarissen we hebben benaderd. Daarbij hebben we gekozen voor functies waarin de selectie en beoordeling van boeken centraal staat, en waarvoor een goede informatievoorziening over het boekenaanbod onontbeerlijk is.

Welke organisatie?	Functie
Uitgeverijen	Redacteuren van fictie
Boekhandels	Inkopers van fictie, medewerkers marketing en publiciteit, leidinggevenden
Internetboekhandels	Redacteuren, medewerkers marketing en publiciteit
Bibliotheken	Inkopers van fictie, publiciteitsmedewerkers
Kranten	Redacteuren van fictie
Tijdschriften	Redacteuren van fictie
Websites over boeken	Redacteuren van fictie
Organisaties die literaire evenementen organiseren	Organisatoren

Omdat het aantal fictie-uitgeverijen in Nederland en Vlaanderen klein is, hebben we aan al deze uitgeverijen gevraagd mee te werken aan het onderzoek. De boekhandels en bibliotheken zijn geselecteerd met een aselechte steekproef. Van voornamelijk landelijke kranten, uiteenlopend van de zogenoemde kwaliteitskranten tot de gratis *Metro* en *Spits* hebben we redacteuren en recensenten van fictieboeken benaderd. De tijdschriften hebben we geselecteerd op basis van de aandacht die zij besteden aan fictie, zodat niet alleen literaire tijdschriften maar ook opiniebladen en populaire bladen in het onderzoek zijn betrokken. Verder hebben we zo veel mogelijk redacteuren van boekenwebsites benaderd, en hebben we contact gezocht met alle organisatoren van literaire evenementen.

Van al deze organisaties hebben we één contactpersoon opgebeld met het verzoek om de vragenlijst te beantwoorden. Wie hiertoe bereid was, kreeg een inlogcode voor de online-enquête (of desgewenst een papieren versie van de enquête). Naast de deelnemers die de Taalunie heeft benaderd, heeft een aantal leesprofessionals zich zelf aangemeld. In totaal hebben 227 leesprofessionals de enquête ingevuld, waarvan 125 uit Nederland en 102 uit Vlaanderen.

Welke leesprofessionals in Suriname?

In Suriname houdt een beperkt aantal mensen zich professioneel bezig met literatuur en lezen. De Taaluniemedewerkster in Suriname heeft contact opgenomen met professionals uit haar eigen netwerk. Zij komen allen uit Paramaribo, waar de boekhandels en bibliotheken geconcentreerd zijn. Een deel van de leesprofessionals die hebben meegewerkt aan het onderzoek, vervult een dubbelfunctie, bijvoorbeeld uitgever én recensent, of boekhandelaar én organisator van literaire evenementen. Hiermee hebben we rekening gehouden bij de verwerking van de enquête. De groep leesprofessionals die de vragenlijst

heeft ingevuld, bestaat uit 19 personen. Overigens heeft niet iedereen alle vragen beantwoord, omdat de vragen soms als te ingewikkeld, te specifiek of te tijdrovend werden ervaren.

Welke fictielezers in Nederland en Vlaanderen?

Voor dit onderzoek hebben we deelnemers benaderd die te kennen gaven wel eens fictieboeken te lezen; niet-lezers hebben we dus buiten beschouwing gelaten. Met deze deelnemers hebben we contact gezocht:

- door bezoekers van boekhandels en bibliotheken persoonlijk te benaderen;
- met flyers in boekhandels en bibliotheken;
- met hyperlinks naar de enquête op de eigen website van de Taalunie en op andere boekenwebsites;
- met een oproep in *NRC Handelsblad* en een vermelding in de *Gazet van Antwerpen*.

In totaal hebben 2783 deelnemers de enquête ingevuld: 912 Nederlanders, 1815 Vlamingen en 56 personen met een andere nationaliteit. Een oproep in de elektronische *Boekenbrief* heeft ruim duizend Vlaamse reacties opgeleverd, waardoor de Vlamingen de Nederlanders ver overtreffen in aantal.

Welke fictielezers in Suriname?

Omdat het aantal boekhandels en bibliotheken in Paramaribo veel groter is dan in andere districten, hebben we Paramaribo als uitgangspunt genomen bij het werven van deelnemers. Van de 65 enquêteformulieren die we via de boekhandel hebben verspreid, is echter geen enkele ingevuld en gere-turneerd.

Daarnaast hebben we geënquêteerd bij bibliotheken. In tegenstelling tot in Nederland en Vlaanderen waren dit geen openbare bibliotheken, maar voornamelijk bibliotheken die aan onderwijsinstellingen zijn verbonden. Dit verklaart het hoge aantal jonge deelnemers en het hoge aantal studenten en docenten onder de deelnemers.

Ook in de districten Nickerie, Brokopondo en Saramacca hebben we vervolgens geënquêteerd; hier zijn fictielezers via scholen benaderd. In totaal hebben 134 personen de enquête ingevuld. Niet iedereen heeft echter alle vragen beantwoord.

Hoe vergelijkbaar zijn de uitkomsten in de verschillende landen?

De situatie in Suriname verschilt zodanig van de Nederlandse en Vlaamse situatie, dat we die maar in beperkte mate kunnen vergelijken. Zo zijn Surinaamse lezers vaak meer geïnteresseerd in Surinaamse, Caribische en Latijns-Amerikaanse literatuur dan in Nederlandse en Vlaamse. Bovendien zijn Nederlandstalige boeken – vooral buiten Paramaribo – moeilijker te verkrijgen.

Een ander belangrijk verschil is de rol van internet: doordat internet duurder is dan in Nederland en Vlaanderen en bovendien vaak niet beschikbaar, is dit in Suriname een veel minder toegankelijke informatiebron dan in Nederland en Vlaanderen.

Tot slot heeft de samenstelling van de enquêtegroep invloed op de vergelijkbaarheid van de onderzoeken. Door de oververtegenwoordiging van jonge mensen, vrouwen en onderwijzend personeel in het Surinaamse onderzoek, is geen goede vergelijking te maken. Met deze factoren hebben we bij de uitwerking rekening gehouden; alleen waar het mogelijk én zinvol is, hebben we de resultaten van de onderzoeken met elkaar vergeleken (zoals in hoofdstuk 2 bijvoorbeeld).

Hoofdstuk 2

Informatiebehoefte van leesprofessionals

Hoe staat het met de informatiebehoefte(n) van de leesprofessionals in Nederland, Vlaanderen en Suriname? We bespreken die eerst voor Nederland en Vlaanderen (2.1) en dan voor Suriname (2.2). Daarbij passeren dezelfde onderwerpen de revue: kenmerken van de doelgroep, leesgedrag en media-gebruik (gedrukte media), internetgebruik, gericht zoeken naar informatie, informatiebehoefte, beschikbaarheid van informatie, informatie die leesprofessionals missen en de conclusies daarover. Tot slot vergelijken we de behoeften van de twee doelgroepen met elkaar (2.3).

2.1 Nederland en Vlaanderen

In Nederland en Vlaanderen hebben 227 leesprofessionals een enquête ingevuld. Wat zijn hun achtergronden, lezen ze zelf veel boeken, en hoe komen ze aan hun informatie? Deze vragen beantwoorden we voor de hoofdvraag aan bod komt: aan welke informatie hebben leesprofessionals behoefte, en in hoeverre voorziet het huidige aanbod daarin?

2.1.1 Achtergrondkenmerken deelnemers

Van de deelnemers is 55 procent Nederlander en 45 procent Vlaming. Vrouwen maken 61 procent uit van de groep, mannen 39 procent. De leeftijden liggen tussen de 23 en 68 jaar. De leeftijdscategorie van 40 tot en met 49 jaar is met ruim 36 procent de grootste groep. Opvallend veel deelnemers uit deze groep werken in bibliotheken: 51 procent. Een andere belangrijke werkplek voor mensen uit deze leeftijdscategorie is de boekhandel; 24 procent van hen is daarin werkzaam. Van de jongste categorie, van 23 tot en met 29 jaar, werkt 43 procent in de uitgeverij. In tabel 1 ziet u hoeveel deelnemers uit elke sector de vragenlijst hebben ingevuld.

Sector	Aantal deelnemers	Percentage
Bibliotheek	89	39%
Boekhandel	45	20%
Uitgeverij	34	15%
Organisatie literaire evenementen	20	9%
Tijdschrift	12	5%
Boekenwebsite	10	4%
Krant	6	3%
Internetboekhandel	2	1%
Anders	9	4%
Totaal	227	100%

Tabel 1 | Deelnemers per sector

Het opleidingsniveau van de leesprofessionals is hoog. Meer dan 65 procent van de Nederlandse deelnemers heeft een hbo-opleiding of universitaire opleiding. Van de Vlaamse deelnemers heeft ruim 60 procent een opleiding binnen het 'lange type' hoger onderwijs (vergelijkbaar met het Nederlandse hoger beroepsonderwijs) of op universitair niveau, en bijna 30 procent heeft een opleiding gevolgd binnen het 'korte type' hoger onderwijs (vergelijkbaar met het Nederlandse middelbaar beroepsonderwijs). Van de hoger opgeleide leesprofessionals in Nederland en Vlaanderen heeft bijna twee derde een studie gevolgd op het gebied van literatuur, taal, kunst, filosofie, theologie of geschiedenis; 15 procent is opgeleid tot docent en ruim 10 procent volgde een communicatiestudie.

2.1.2 Leesgedrag en mediagebruik: gedrukte media

De leesprofessionals houden zich niet alleen beroepsmatig met boeken bezig, maar zijn ook privé fervente lezers. Bijna de helft van hen leest dagelijks een boek – studieboeken en stripboeken uitgezonderd –; een vijfde leest meerdere malen per week, en een kwart leest enkele malen per maand. Slechts 7,5 procent leest minder dan eenmaal per maand een boek. Bovendien lezen de professionals niet alleen regelmatig, maar ook veel. Bijna 45 procent las in het voorbije jaar meer dan 24 boeken – meer dan twee boeken per maand dus – terwijl slechts 12 procent minder dan 7 boeken las. De populairste boekengenres onder leesprofessionals zijn literaire romans uit Nederland en Vlaanderen en vertaalde literatuur. Ook kinderen- en jeugdboeken worden veel gelezen evenals literaire thrillers. Horror, oorlog, spionage, romantiek en streekromans zijn het minst geliefd.

Nederlandstalige kranten

Nederlandstalige kranten worden door vrijwel alle leesprofessionals gelezen. *NRC Handelsblad* en *de Volkskrant* – de zogenoemde kwaliteitskranten – worden in Nederland het meest gelezen. Ook de Vlaamse deelnemers die wel eens Nederlandse kranten lezen, kiezen doorgaans deze kranten. In mindere mate lezen de Nederlandse professionals *Trouw*, *De Telegraaf*, *Algemeen Dagblad* en de overige landelijke en regionale kranten. Vlamingen lezen deze kranten nauwelijks. De gratis kranten *Metro* en *Spits* worden door 40 procent van alle deelnemers gelezen, maar meestal niet vaker dan enige malen per maand.

Vlaamse kranten

De meest gelezen Vlaamse kranten zijn *De Standaard* en *De Morgen*. Ook Nederlandse deelnemers die wel eens Vlaamse kranten lezen, kiezen doorgaans deze kwaliteitskranten. Van alle deelnemers die Vlaamse kranten lezen, leest 45 procent *Het Laatste Nieuws/De Nieuwe Gazet*, *Het Nieuwsblad/De Gentenaar* en *De Tijd*, maar meestal niet dagelijks. Het minst populair zijn *Het Volk* en *Het Belang van Limburg*.

Opiniebladen en buitenlandse kranten/tijdschriften

Van alle ondervraagde leesprofessionals leest 91 procent wel eens een Nederlandstalig opinieblad. Onder hen is het Nederlandse *Vrij Nederland* favoriet, gevolgd het Vlaamse *Humo*. De derde plaats wordt gedeeld door *HP/De Tijd* uit Nederland en *Knack* uit Vlaanderen. *De Groene Amsterdammer* en *Opzij* worden het minst gelezen.

Naast deze Nederlandstalige algemene media leest 35 procent van de deelnemers soms kranten en tijdschriften in andere talen, vooral in het Engels. Onder hen zijn *Times Literary Supplement* en *New York Review of Books* het meest in trek.

Tijdschriften over taal, boeken en literatuur

Leesprofessionals blijven natuurlijk graag op de hoogte van boeken en taal. Meer dan de helft van hen leest wel eens een publiekstijdschrift over deze onderwerpen. Nederlanders doen dit vaker dan Vlamingen, maar dat is goed verklaarbaar: op *De Boekenwereld* na zijn alle genoemde publiekstijdschriften van Nederlandse herkomst. Het populairste tijdschrift in deze categorie is *BOEK*, gevolgd door *Boekdelen* en *Onze Taal*.

Iets minder dan de helft van de professionals is geïnteresseerd in literaire tijdschriften. Vlamingen lezen deze tijdschriften iets vaker dan Nederlanders. Favoriet is *Ons Erfdeel*, en ook *De Gids* en *De Dietsche Warande & Belfort* worden vrij veel gelezen. Voor zowel de publiekstijdschriften als de literaire tijdschriften geldt dat ze doorgaans minder dan eenmaal per maand worden gelezen.

Vaktijdschriften worden door een groot deel van de deelnemers gebruikt om op de hoogte te blijven: 78 procent leest een of meer vakbladen. Koploper is *Boekblad*, dat door 80 procent van de lezers van vakbladen wordt gelezen. Vooral uitgeverijmedewerkers lezen dit blad regelmatig.

2.1.3 Internetgebruik

Internet is voor bijna alle deelnemers een belangrijke bron van informatie. Maar liefst 90 procent gebruikt dagelijks internet, en meer dan 6 procent doet dit ten minste enkele malen per week. Velen blijven via internet op de hoogte van hun vakgebied: 30 procent bezoekt vrijwel dagelijks websites over boeken, literatuur en schrijvers, terwijl nog eens 30 procent dat minimaal een paar keer per week doet. Slechts een kleine minderheid van 4 procent kijkt vrijwel nooit op boekenwebsites.

Welke websites?

Om te onderzoeken welke boekenwebsites worden bezocht, hebben we zeventien websites voorgesteld aan de deelnemers. Deze zijn verdeeld in vier categorieën: algemene Nederlandstalige websites, Nederlandse websites, Vlaamse websites en boekhandel- en uittrekselwebsites. In tabel 2 ziet u welke websites in welke categorie vallen.

Categorie	Websites
Algemene Nederlandstalige websites	www.letteren.net http://taalunieversum.org www.literatuurlinks.net
Nederlandse websites	www.literatuurplein.nl www.leesplein.nl www.boekweb.nl www.crimezone.nl www.boekbalie.nl
Vlaamse websites	www.boek.be www.bib.vlaanderen.be www.boekenbank.be www.misdaadauteurs.be www.boekenforum.be
Boekhandels- en uittrekselwebsites	www.amazon.com www.bol.com www.boekenwereld.com www.scholieren.com

Tabel 2 | Websites over boeken, literatuur en schrijvers

De deelnemers aan het onderzoek bezoeken gemiddeld drie à vier van de genoemde websites. Het best bezocht worden de Nederlandse websites en de boekhandels- en uittrekselwebsites. De algemene Nederlandstalige websites worden het minst bekeken – relatief vaker door Nederlanders dan door Vlamingen. Opvallend is dat bijna de helft van de Vlaamse leesprofessionals wel eens een Nederlandse website bezoekt, terwijl minder dan een vijfde van de Nederlandse deelnemers Vlaamse boekensites raadpleegt.

De bestbezochte algemene Nederlandstalige website is *letteren.net*; 25 procent van de leesprofessionals komt hier wel eens. Van de Nederlandse websites zijn *literatuurplein.nl* en *leesplein.nl* even populair; beide worden door 37 procent van de deelnemers bezocht. Boek.be wordt van de Vlaamse websites het vaakst geraadpleegd, namelijk door 47 procent van de deelnemers. En de populairste van de boekhandel- en uittrekselwebsites is *amazon.com*, die door 42 procent wordt bezocht. Opvallend genoeg trekt deze website bijna evenveel Nederlanders als Vlamingen, terwijl het concurrerende *bol.com* voornamelijk door Nederlanders wordt gebruikt.

Grootgebruikers

Van alle leesprofessionals maken de redacteurs van boekenwebsites het meest gebruik van internet voor hun werk. Ook bibliotheekmedewerkers en redacteurs van kranten en tijdschriften raadplegen regelmatig boekenwebsites. Boekhandelaren scoren het laagst. In tabel 3 ziet u welke boekenwebsites het populairst zijn per type organisatie.

Type organisatie	1	2	3
Uitgeverij	bol.com	amazon.com	boek.be
Boekhandel	boek.be/boekenbank.be		amazon.com
Bibliotheek	leesplein.nl	literatuurplein.nl	bib.vlaanderen.be
Krant	amazon.com	boekweb.nl/literatuurplein.nl	
Tijdschrift	boekenwereld.com	bol.com	letteren.net/literatuurplein.nl
Boekenwebsite	amazon.com/boek.be		boekweb.nl
Organisatie literaire evenementen	boek.be	letteren.net	literatuurplein.nl
Anders	taalunieversum.org	leesplein.nl/literatuurplein.nl	

Tabel 3 | Top 3 van boekenwebsites per organisatietype

Startpagina's

Een aparte categorie websites vormen startpagina's over boeken, literatuur en schrijvers. Nederlandse startpagina's worden aanzienlijk beter bezocht dan Vlaamse. Ruim 45 procent van alle Nederlanders bezoekt wel eens een Nederlandse startpagina, evenals 20 procent van de Vlamingen. De Vlaamse startpagina's worden slechts bezocht door 30 procent van de Vlamingen en minder dan 5 procent van de Nederlanders. Het meest wordt gebruikgemaakt van *boeken.pagina.nl*.

Websites van 'literaire' organisaties

Veel organisaties op het gebied van boeken, literatuur en schrijvers hebben een eigen website. 11 van deze websites zijn voorgelegd aan de leesprofessionals. Gemiddeld gebruiken de deelnemers 2 à 3 van de genoemde websites. De best bezochte websites zijn die van de Koninklijke Bibliotheek Nederland (*www.kb.nl*) en de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (*www.cpnb.nl*). Deze websites worden voornamelijk door Nederlandse professionals bezocht. Op de derde plaats staan de websites van de Stichting Lezen. De Vlaamse deelnemers raadplegen in hoofdzaak de site van Stichting Lezen Vlaanderen (*www.stichtinglezen.be*), de Nederlanders die van Stichting Lezen Nederland (*www.lezen.nl*).

Top 3 meest bezochte websites

Tot slot konden de leesprofessionals een top 3 opgeven van boekenwebsites die zij het vaakst bezoeken; ook boekenwebsites die niet in de vragenlijst stonden, mochten worden opgegeven. Op de derde plaats eindigde *boek.be*, de tweede plaats was voor *boekblad.nl* en de meest genoemde website was *boekenbank.be*. Ook deze eigen top 3 laat zien dat de Nederlanders voornamelijk Nederlandse websites bezoeken en Vlamingen Vlaamse.

2.1.4 Mediagebruik: gericht zoeken naar informatie

In paragraaf 2.1.3 hebt u kunnen lezen welke media de leesprofessionals privé en op het werk gebruiken. De vraag is nu hoe zij van deze media gebruikmaken, als ze gericht op zoek zijn naar informatie. En zijn ze tevreden over deze informatiebronnen?

Kwaliteitskranten

Wanneer professionals kranten gebruiken als informatiebron, raadplegen ze vooral de zogenoemde kwaliteitskranten. Bijna 40 procent kijkt wekelijks in een Nederlandse kwaliteitskrant, terwijl Vlaamse kwaliteitskranten wekelijks door ruim een kwart van de deelnemers worden doorgenomen, en 14 procent van de deelnemers dit meerdere malen per maand doet. Degenen die kwaliteitskranten gebruiken op het werk, zijn tevreden over de informatie die deze bieden.

Tijdschriften

Van de genoemde tijdschriften (opiniebladen, publiektijdschriften, publiektijdschriften over boeken en taal, vaktijdschriften en literaire tijdschriften) worden de opiniebladen het meest gebruikt. Bijna alle leesprofessionals raadplegen wel eens een opinieblad, terwijl vaktijdschriften door 65 procent en publiektijdschriften over boeken door 58 procent worden gebruikt als informatiebron. Minder dan de helft zoekt informatie in algemene publiektijdschriften. Het meest tevreden zijn de deelnemers over informatie in opiniebladen en in vaktijdschriften over boeken en taal.

Naslagwerken

Encyclopedieën en andere naslagwerken worden door ruim 60 procent van de professionals geraadpleegd; doorgaans enkele malen per jaar. Ook zoekt de helft van de deelnemers wel eens iets op in een literatuurgeschiedenis. De almanak *Snoecks*, waarin jaarlijks literaire overzichten en winnaars van literaire prijzen worden gepubliceerd, wordt door minder dan een kwart gelezen. Over de informatie in encyclopedieën en naslagwerken en in literatuurgeschiedenissen zijn de lezers redelijk tevreden.

Zoeken met zoekmachine op internet

Leesprofessionals die informatie zoeken op internet, maken daarvoor in de meeste gevallen gebruik van een zoekmachine: 95 procent van alle deelnemers zegt dit te doen, en twee derde doet het zelfs wekelijks. Verder worden door 85 procent algemene boekenwebsites bezocht; 82 procent zoekt informatie op websites van uitgeverijen; 75 procent raadpleegt websites van brancheorganisaties en 70 procent bezoekt websites van bibliotheken.

Het gebruik van zoekmachines is onder leesprofessionals een gewaardeerde methode: maar liefst 82 procent van de gebruikers is tevreden tot zeer tevreden over de resultaten. Verder zijn de professionals ook tevreden over de informatie op algemene boekenwebsites, websites van bibliotheken en brancheorganisaties.

Internet, kwaliteitskranten en opiniebladen populairst

Van alle genoemde informatiebronnen worden internet, kwaliteitskranten en opiniebladen het meest geraadpleegd door leesprofessionals. Over de informatie die zij op deze manier vinden, zijn ze tevreden. Boekhandels- en bibliotheekmedewerkers maken relatief het minst gebruik van kranten en internet; mogelijk compenseren zij dit door te zoeken in gespecialiseerde informatiesystemen. Verder valt op dat redacteurs van kranten en tijdschriften veel in kranten zoeken naar informatie en tevreden zijn over het gebodene. Redacteurs van websites maken vooral gebruik van internet, maar zijn erg kritisch over de informatie die daar is te vinden. Zoekmachines krijgen van hen wel een dikke voldoende.

2.1.5 Informatiebehoefte

Aan welke informatie hebben de leesprofessionals behoefte tijdens hun werk? Tijdens de enquête werden hun vijf onderwerpen voorgelegd, met de vraag hoe groot hun interesse hierin is:

- overzichten van recentelijk verschenen boeken;
- inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken;
- informatie over schrijvers;
- nieuws, opinies en achtergronden;
- informatie over het boekenvak.

Bovendien konden de deelnemers aangeven over welke genres ze graag informatie willen hebben. In tabel 4 ziet u uit welke genres de deelnemers konden kiezen.

Literaire genres	Populaire genres
Literaire boeken uit Nederland en Vlaanderen	Kinder- en jeugdboeken
Vertaalde literaire boeken	Thriller- en detectiveboeken
Literaire boeken in een andere taal	Romantische boeken

Tabel 4 | Literaire en populaire genres

Samengevat

Van alle typen informatie die we hieronder bespreken, is de belangstelling voor informatie over literaire boeken het grootst, en over populaire boeken het kleinst.

Overzichten en inhoudsbeschrijvingen van nieuwe boeken

De meeste belangstelling hebben de leesprofessionals voor overzichten van recentelijk verschenen literaire boeken in het Nederlands – zowel oorspronkelijk Nederlands als vertaald werk. Ook in overzichten van recentelijk verschenen kinder- en jeugdboeken zijn zij redelijk geïnteresseerd. De interesse in inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken is iets lager dan in de overzichten van nieuwe boeken. Ook hier gaat weer de meeste belangstelling uit naar literaire boeken in het Nederlands, gevolgd door kinder- en jeugdboeken. Bij zowel de overzichten als de inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen valt op dat er meer belangstelling is voor informatie over de literaire genres dan over de populaire genres. De beroepsgroep die het meest geïnteresseerd is in informatie over populaire genres, zijn de medewerkers van bibliotheken. Zij willen een zeer breed publiek van dienst zijn en besteden daarom aan beide hoofdgenres evenveel aandacht.

Informatie over schrijvers

Voor informatie over schrijvers hebben de professionals een redelijke belangstelling. Die interesse gaat vooral uit naar interviews waarin een verband wordt gelegd tussen het persoonlijke leven van een schrijver en de thematiek in zijn boeken, en naar informatie over de werkwijze en thematiek van schrijvers. In het privéleven van auteurs zijn de meeste deelnemers niet geïnteresseerd.

Nieuws, opinies en achtergronden

Groter is de belangstelling voor informatie in de categorie nieuws, opinies en achtergronden. Velen blijven graag op de hoogte van literaire trends en ontwikkelingen, en ook kritische boekbesprekingen worden zeer gewaardeerd. Actuele onderwerpen als nieuws over literaire prijzen en agenda's van literaire evenementen scoren eveneens hoog. De groep professionals die het meest in contact staan met de lezers zelf, heeft bovendien interesse in bestsellerlijsten en meningen van lezers over boeken.

Informatie over het boekenvak

Wat informatie over het boekenvak zelf betreft, zijn leesprofessionals vooral geïnteresseerd in het lees- en mediagedrag van jongeren, en nieuws over het overheidsbeleid op boekengebied. Ook heeft men aandacht voor het lees- en mediagedrag van senioren en voor marktontwikkelingen in Nederland en Vlaanderen. Voor informatie over marktontwikkelingen buiten Nederland en Vlaanderen is de belangstelling geringer.

Overige onderwerpen

Aan de deelnemers werden niet alleen de vijf eerder genoemde informatiecategorieën voorgelegd; ook mochten zij spontaan onderwerpen noemen waarvan zij beroepshalve op de hoogte willen blijven. In tabel 5 ziet u daarvan de top 5 per sector.

	Uitgeverij	Boekhandel	Bibliotheek
1	Inhoudsbeschrijvingen	Recensies/meningen van critici	Overzichten + informatie nieuwe boeken
2	Recensies/meningen van critici	Inhoudsbeschrijvingen	Recensies/meningen van critici
3	Kinder- en jeugdboeken (overzichten + beschrijvingen)	Overzichten	Lees- en mediagedrag
4	Overzichten	Verschijningsdata en info over te verschijnen boeken	Inhoudsbeschrijvingen
5	Nieuw literair talent	Marktontwikkelingen	Marktontwikkelingen + leesbevordering
	Krant/tijdschrift	Boekenwebsite	Org. Literaire evenementen
1	Informatie over schrijvers	Inhoudsbeschrijvingen (nieuwe boeken)	Nieuws over personen/evenementen in de literaire wereld
2	Lees- en mediagedrag/boekenvak	Marktontwikkelingen	Informatie over schrijvers
3	Recensies/meningen van critici	Recensies	Overheidsbeleid
4	Overzichten/verschijningsdata	Recente ontwikkelingen Nederlandstalige literatuur	Literaire trends
5	Inhoudsbeschrijvingen	Leverbaarheidsinformatie	Poëzie/essays (overzichten, recensies)

Tabel 5 | Interessegebieden per sector

2.1.6 Beschikbaarheid van informatie

Dezelfde vijf onderwerpen zijn nogmaals voorgelegd aan de leesprofessionals, maar nu met de vraag of ze deze informatie gemakkelijk kunnen vinden. Daarbij is alleen gekeken naar de antwoorden van degenen die interesse hebben in bepaalde informatie; zij kunnen zich een goed beeld vormen van de beschikbaarheid ervan.

Samengevat

Van alle typen informatie is de beschikbaarheid van overzichten van recentelijk verschenen boeken het grootst en informatie over het boekenvak het kleinst. Inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken zijn volgens de professionals voldoende te vinden, evenals overzichten van nieuwe titels; over alle andere categorieën zijn ze echter minder tevreden.

Overzichten van nieuwe boeken

Overzichten van recentelijk verschenen boeken, in zowel de literaire als de populaire genres, vinden de geïnteresseerde professionals over het algemeen goed toegankelijk. Alleen het aanbod van informatie over nieuwe literaire boeken in andere talen blijft daarbij achter. Datzelfde geldt voor inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken. Over boeken in vrijwel alle genres is deze informatie redelijk tot goed beschikbaar, behalve over vreemdtalige literatuur. Ook is er erg weinig te vinden over romantische boeken.

Informatie over schrijvers

De toegankelijkheid van informatie over schrijvers is matig. Het meest tevreden is men over de beschikbaarheid van interviews: iets minder dan de helft van de geïnteresseerden vindt deze goed tot zeer goed, iets meer dan de helft zegt matig tot onvoldoende. Audiovisuele materialen over schrijvers zijn volgens de betrokkenen nauwelijks te verkrijgen.

Nieuws, meningen en achtergronden

Met het aanbod van nieuws, meningen en achtergronden is het op sommige punten veel beter gesteld. Erg tevreden zijn de belangstellenden over de beschikbaarheid van bestsellerlijsten en nieuws over literaire prijzen. Ook meningen van critici over boeken weet men vrij gemakkelijk te vinden. Opvallend laag is echter de toegankelijkheid van meningen van lezers over boeken. Hoewel veel lezers op internet hun mening geven over boeken, vinden de professionals deze informatie moeilijk te vinden. De informatie wordt immers niet gestructureerd aangeboden, maar versnipperd over allerlei websites en weblogs. En ook informatie over literaire trends is slecht beschikbaar.

Informatie over het boekenvak

Informatie over het boekenvak is volgens de professionals minder goed toegankelijk dan ze zouden wensen. Geen enkel onderwerp scoort gemiddeld hoger dan 'matig'. Informatie over het lees- en mediagedrag van jongeren, waarvoor veel belangstelling is, is volgens 70 procent van de geïnteresseerden matig tot onvoldoende beschikbaar. Nog lager scoren informatie over het lees- en mediagedrag van senioren en over marktontwikkelingen buiten Nederland en Vlaanderen.

2.1.7 Informatie die leesprofessionals missen

Wanneer de behoeften van de leesprofessionals worden vergeleken met het informatieaanbod, komt aan het licht waar de informatievoorziening tekortschiet. In het oog springen direct de informatie over het boekenvak en over literaire trends, waarvoor veel belangstelling is, terwijl het aanbod ervan als matig wordt ervaren. En wanneer de interesses per sector onder de loep worden genomen, zijn er nog meer gaten in de informatievoorziening te ontdekken.

Informatiebehoeften

De informatiebehoeften verschillen per sector:

- Uitgeverijmedewerkers hebben een grote belangstelling voor literaire trends en ontwikkelingen, marktontwikkelingen in Nederland en Vlaanderen, overheidsbeleid, juridische kwesties en lees- en mediagedrag van jongeren, terwijl ze het aanbod van informatie hierover hooguit matig vinden.
- Boekhandelsmedewerkers hebben behoefte aan meer informatie over overheidsbeleid en marktontwikkelingen in Nederland en Vlaanderen.
- Bibliotheekmedewerkers zouden meer willen weten over meningen van andere lezers, overheidsbeleid, juridische kwesties en lees- en mediagedrag van zowel jongeren als senioren.
- Redacteuren van kranten en tijdschriften missen informatie over de werkwijze en thematiek van schrijvers, meningen van andere lezers, literaire trends en ontwikkelingen, en literatuurgeschiedenis.
- Medewerkers van websites over boeken vinden het aanbod van interviews met schrijvers aan de magere kant.
- Organisatoren van literaire evenementen ten slotte, willen meer weten over literaire trends en ontwikkelingen.

Gemis

Wanneer de deelnemers wordt gevraagd wat zij aan informatie missen, geven zij antwoorden die deze conclusies deels bevestigen en deels aanvullen:

- Medewerkers van uitgeverijen noemen in de eerste plaats marktontwikkelingen (vooral in het buitenland) en marktonderzoek. Over verkoopcijfers in het buitenland is bijvoorbeeld weinig te vinden in de Nederlandse en Vlaamse media. Een andere klacht is dat boekenoverzichten te weinig gevarieerd zijn.
- Boekhandelsmedewerkers zijn relatief tevreden over de informatievoorziening. Slechts de helft van hen mist bepaalde informatie. Velen betreuren het dat er geen televisieprogramma is over boeken en schrijvers. Ook vinden ze dat de aandacht in de media voor boeken vaak slecht aansluit bij de verkrijgbaarheid ervan; het komt regelmatig voor dat een boek al niet meer leverbaar is tegen de tijd dat er een recensie van verschijnt.

- De belangrijkste kritiek van medewerkers van bibliotheken is dat inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van andere genres dan Nederlandse en Vlaamse literatuur tekortschiet. Daarnaast hebben ze behoefte aan meer informatie over het leesgedrag van het publiek en meningen van lezers over boeken.
- Redacteuren van kranten en tijdschriften zoeken meer achtergrondinformatie over schrijvers en over ontwikkelingen in het boekenvak. Ook hebben zij behoefte aan de signalering van trends: welke boeken zijn in?
- Net als de boekhandelsmedewerkers klagen websiteredacteuren over de slechte afstemming tussen publiciteit en leverbaarheid van boeken. Organisatoren van literaire evenementen missen informatie over poëzie en over literaire evenementen.

2.1.8 Belangrijkste conclusies

De belangrijkste manier voor Nederlandse en Vlaamse leesprofessionals om aan informatie te komen, is via internet, en dan met name met behulp van zoekmachines. Ook kranten en opiniebladen worden regelmatig gebruikt.

Informatiebehoeften

De ondervraagden interesseren zich het meest voor:

- inhoudelijke ontwikkelingen op het gebied van Nederlandse, Vlaamse en vertaalde literatuur, te weten:
 - overzichten van recentelijk verschenen boeken;
 - inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen;
 - recensies en meningen van critici;
 - literaire trends;
 - literaire prijzen en evenementen;
- overheidsbeleid op het gebied van literatuur;
- ontwikkelingen in het boekenvak, met name het lees- en mediagedrag van jongeren en senioren.

Voor populaire genres hebben de professionals – op de bibliotheekmedewerkers na – minder belangstelling.

Gemis

De belangrijkste terreinen waarop de informatie tekortschiet, zijn literaire trends en ontwikkelingen in het boekenvak. Met name informatie over leesgedrag en marktontwikkelingen worden vaak genoemd in dit verband. Verder hebben de verschillende beroepsgroepen hun specifieke wensen, waaronder:

- meningen van lezers;
- informatie over schrijvers;
- informatie over populaire genres;
- literaire agenda's;
- poëzie.

2.2 Suriname

In Suriname is de enquête door negentien professionals ingevuld. Vanwege dit kleine aantal worden in het vervolg geen percentages genoemd, maar absolute aantallen en gemiddelden. Niet alle vragen zijn door alle deelnemers beantwoord.

2.2.1 Achtergrondkenmerken deelnemers

Alle deelnemers hebben de Surinaamse nationaliteit. Op twee personen uit het district Wanica na wonen alle professionals in Paramaribo. De groep bestaat uit vier mannen en vijftien vrouwen, van wie de leeftijden liggen tussen de 34 en 71 jaar. Het merendeel is bibliotheekmedewerker: dertien personen, onder wie twaalf vrouwen. De overige zes hebben verschillende beroepen: literair redacteur bij een uitgeverij, directeur van een boekhandel, recensent bij een krant, voorzitter van een schrijversgroep, leerkracht en redacteur van een literaire pagina.

Veertien leesprofessionals hebben een beroepsopleiding of een universitaire opleiding genoten. De overige vijf hebben een onderwijsopleiding gevolgd; drie van hen in combinatie met een andere opleiding. Van de veertien deelnemers met een beroeps- of universitaire opleiding hebben er zeven een studie op het gebied van literatuur, taal, kunst, filosofie, theologie of geschiedenis gevolgd.

2.2.2 Leesgedrag en mediagebruik: gedrukte media

De Surinaamse leesprofessionals lezen evenals hun Nederlandse en Vlaamse collega's veel boeken – studieboeken en stripboeken uitgezonderd. Geen enkele deelnemer heeft langer dan zes maanden geleden een boek uitgelezen. Twaalf professionals hebben de week voorafgaand aan het onderzoek een boek uitgelezen, en zes deelnemers lezen vrijwel iedere dag. Slechts vier deelnemers lezen gemiddeld minder dan eenmaal per maand een boek. De populairste genres zijn literaire romans uit Suriname, Nederland en Vlaanderen, vertaalde literaire romans en kinder- en jeugdboeken.

Achttien professionals melden dat zij Surinaamse kranten lezen. Het populairst is *De Ware Tijd*; dit dagblad wordt vrijwel dagelijks gelezen. Op de tweede plaats staat *De West*, die iets frequenter wordt gelezen dan *Times of Suriname*. Buitenlandse kranten en tijdschriften zijn in Suriname beperkt verkrijgbaar. Slechts zeven deelnemers zeggen wel eens Nederlandse kranten te lezen. *De Volkskrant* wordt het meest gelezen: gemiddeld een paar keer per maand. Op ruime afstand volgt *De Telegraaf*. De overige Nederlandse kranten worden nauwelijks gelezen, evenmin als Vlaamse kranten.

Opiniebladen worden niet veel gelezen. Bovenaan staat *Kompas*, bijlage van het dagblad *De Ware Tijd*, dat gemiddeld het vaakst wordt gelezen, maar niet meer dan een paar keer per maand. Andere opiniebladen, waaronder de Nederlandse en Vlaamse koplopers *Vrij Nederland* en *Humo*, spelen geen rol van betekenis. Anderstalige bladen, publiekstijdschriften over boeken en taal, literaire tijdschriften en vaktijdschriften over boeken en schrijvers worden niet of nauwelijks gelezen door de leesprofessionals.

2.2.3 Internetgebruik

Van de negentien deelnemers hebben er zestien de vraag beantwoord hoe vaak zij internet gebruiken: drie zeggen vrijwel nooit te internetten, één doet het minder dan eenmaal per maand, vier gebruiken internet een paar maal per week en zeven deelnemers raadplegen het bijna dagelijks.

Websites over boeken, literatuur en schrijvers worden door vijf deelnemers vrijwel nooit bezocht en door twee minder dan eenmaal per maand; zeven deelnemers komen er een paar keer per maand, één een paar keer per week en één deelnemer raadpleegt dergelijke websites bijna elke dag.

Van de negentien in de vragenlijst opgegeven websites van organisaties in het literaire veld wordt <http://s77.suriname.nl> het vaakst aangekruist: acht deelnemers zeggen deze site wel eens te bezoeken. De websites taalunieversum.org, sraga.com en amazon.com worden elk vijfmaal genoemd, en vier deelnemers bezoeken scholieren.com. Ook wanneer de deelnemers gevraagd wordt spontaan op te noemen welke boekenwebsites zij bezoeken, worden deze vijf websites het meest genoemd.

2.2.4 Mediagebruik: gericht zoeken naar informatie

Op welke manier gebruiken leesprofessionals deze media nu, als ze gericht op zoek zijn naar informatie? Zijn ze tevreden over deze informatiebronnen?

Surinaamse kranten

Het meest maken de deelnemers gebruik van kranten om informatie over boeken, schrijvers en literatuur in op te zoeken. Daarbij beperken zij zich tot Surinaamse kranten, die ze bijna wekelijks als informatiebron gebruiken; Nederlandse en Vlaamse kranten worden nauwelijks gebruikt. Over de informatie die zij in Surinaamse kranten vinden, zijn de professionals een beetje tot voldoende tevreden.

Tijdschriften

Uit het vorige onderdeel bleek al dat opiniebladen en andere tijdschriften niet veel worden gelezen. Als bron van informatie op boekengebied worden ze dan ook zelden gebruikt: niet vaker dan een- à tweemaal per jaar. Over de gevonden informatie is men een beetje tot voldoende tevreden.

Naslagwerken

Vijftien professionals raadplegen wel eens encyclopedieën en literatuurgeschiedenissen. Gemiddeld doen ze dit drie tot elf keer per jaar. Over de kwaliteit van de informatie in deze bronnen zijn degenen die deze vraag hebben beantwoord, gemiddeld voldoende tevreden.

Zoeken met zoekmachines

De meeste van de genoemde websites worden een- à tweemaal per jaar bezocht. Zoekmachines worden vaker gebruikt: drie tot elf keer per jaar. Over de gevonden informatie is men voldoende tevreden, met als uitschieter een dikke voldoende voor de zoekmachines.

2.2.5 Informatiebehoefte

Om te ontdekken aan welke informatie de Surinaamse leesprofessionals behoefte hebben tijdens hun werk, werden hun dezelfde vijf onderwerpen voorgelegd als aan de Nederlandse en Vlaamse professionals:

- overzichten van recentelijk verschenen boeken;
- inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken;
- informatie over schrijvers;
- nieuws, opinies en achtergronden;
- informatie over het boekenvak.

Samengevat

Van alle typen informatie die hiervoor zijn genoemd, is de belangstelling voor informatie over literaire boeken het grootst, en ook in overzichten van recentelijk verschenen titels is men geïnteresseerd. Voor informatie over schrijvers en over populaire boeken bestaat de minste belangstelling. Informatie over nieuws, meningen, achtergronden en het boekenvak kan op minder belangstelling rekenen van de bibliotheekmedewerkers dan van de overige professionals.

Overzichten van verschenen Surinaamse boeken

Aan de genres waarover zij zich konden uitspreken, werd Surinaamse literatuur toegevoegd. Dit is ook meteen het genre waar de grootste belangstelling naar uitgaat, als gevraagd wordt naar de interesse in overzichten van recentelijk verschenen boeken. Op de tweede plaats staan vertaalde literaire boeken en kinder- en jeugdboeken, gevolgd door literaire boeken uit Nederland. Medewerkers van bibliotheken hebben een grotere belangstelling voor literaire boeken in een vreemde taal, thrillers- en detectiveboeken en romantische boeken dan de anderen, terwijl niet-bibliotheekmedewerkers meer geïnteresseerd zijn in literaire boeken uit Nederland en Vlaanderen, vertaalde literaire boeken en kinder- en jeugdboeken. De interesse in inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken vertoont hetzelfde patroon, maar de gemiddelde interesse ligt hier voor vrijwel alle genres iets lager dan bij de overzichten.

Informatie over schrijvers

In informatie over schrijvers zijn de Surinaamse professionals matig geïnteresseerd. De belangstelling gaat daarbij meer uit naar interviews en de werkwijze en thematiek van schrijvers dan naar informatie over hun privéleven.

Nieuws, opinies en achtergronden

Op het gebied van nieuws, meningen en achtergronden is de gemiddelde belangstelling het grootst voor de mening van critici over boeken. Ook in literaire trends en ontwikkelingen is men geïnteresseerd, maar hier zijn de belangstellenden vooral degenen die niet bij een bibliotheek werken. Dit kan worden verklaard doordat deze informatie vooral vanuit commercieel oogpunt interessant is.

Informatie over het boekenvak

De leesprofessionals zijn redelijk geïnteresseerd in informatie over het boekenvak: voor alle typen informatie hebben zij ten minste 'een beetje' belangstelling. Professionals die niet bij een bibliotheek werken, hebben met name belangstelling voor marktontwikkelingen in het boekenvak in Suriname.

Overige onderwerpen

Aan de deelnemers werden niet alleen de vijf eerder genoemde informatiecategorieën voorgelegd, ook mochten zij spontaan onderwerpen noemen waarvan zij op hun werk op de hoogte willen blijven. De top 3 daarvan wordt hier gegeven. Met acht vermeldingen werden recensies en samenvattingen het vaakst genoemd. Zeven personen noemden specifieke literaire genres: historische romans, Surinaamse/Nederlandse boeken, kinder- en jeugdliteratuur. En vijfmaal werden overzichten van recentelijk verschenen literatuur genoemd.

2.2.6 Beschikbaarheid van informatie

Dezelfde vijf onderwerpen zijn nogmaals voorgelegd aan de leesprofessionals, maar nu met de vraag of ze deze informatie gemakkelijk kunnen vinden. Daarbij is alleen gekeken naar de antwoorden van degenen die interesse hebben in bepaalde informatie; zij kunnen zich een goed beeld vormen van de beschikbaarheid ervan.

Samengevat

De Surinaamse leesprofessionals zijn over het algemeen niet erg tevreden over het informatieaanbod. Overzichten van recentelijk verschenen titels scoren nog het best, met matig tot goed. Het slechtst gewaardeerd wordt het aanbod van informatie over het boekenvak.

Overzichten van verschenen literaire boeken

De deelnemers zijn over het algemeen niet erg tevreden over de beschikbaarheid van overzichten van recentelijk verschenen boeken. Het best gewaardeerd worden overzichten van literaire boeken uit Suriname. Hierover is men gemiddeld matig tevreden, maar bibliotheekmedewerkers zijn iets ontevredener dan anderen. Over literaire boeken uit Nederland zijn zij onvoldoende tot matig tevreden, terwijl sommige medewerkers van andere organisaties daarover juist behoorlijk tevreden zijn. Verder vinden de bibliotheekmedewerkers dat er geen of onvoldoende informatie is over romantische boeken. Over het algemeen zijn de bibliotheekmedewerkers minder tevreden over de beschikbaarheid van overzichten dan andere professionals. Door hun dienstverlenende beroep stellen zij misschien hogere eisen aan de informatievoorziening.

Ook over de beschikbaarheid van inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken verschillen bibliotheekmedewerkers en andere professionals van mening. Vooral informatie over literaire boeken uit Nederland en Vlaanderen wordt heel verschillend gewaardeerd: bibliotheekmedewerkers vinden deze onvoldoende tot matig, de overige professionals zeggen matig tot goed. Informatie over literaire boeken in Suriname vindt men gemiddeld het best beschikbaar.

Informatie over schrijvers

Eensgezinder zijn de leesprofessionals over de beschikbaarheid van informatie over schrijvers. Die vinden zij onvoldoende tot matig. Het best scoren informatie over werkwijze en thematiek van schrijvers en over het privéleven van schrijvers, maar tevreden is men niet.

Nieuws, opinies en achtergronden

Over de beschikbaarheid van nieuws, meningen en achtergronden zijn de professionals gemiddeld evenmin erg tevreden. Op twee punten denken de verschillende beroepsgroepen daar verschillend over. Zowel bestsellerlijsten als literatuurgeschiedenissen zijn volgens bibliotheekmedewerkers onvoldoende tot matig beschikbaar, terwijl de anderen deze informatie matig tot goed toegankelijk vinden. Het meest tevreden zijn niet-bibliotheekmedewerkers over agenda's van literaire evenementen en meningen van critici. Bibliotheekmedewerkers vinden alle informatie onder de maat.

Informatie over het boekenvak

Voor alle soorten informatie over het boekenvak geldt dat de professionals hooguit matig tevreden zijn. Bibliotheekmedewerkers zijn het slechtst te spreken over informatie over het overheidsbeleid en over subsidieregelingen voor schrijvers.

2.2.7 Informatie die leesprofessionals missen

De ontevredenheid van de leesprofessionals duidt erop dat het informatieaanbod niet goed is afgestemd op de vraag. Wanneer we de informatiebehoefte naar de vijf in de vragenlijst genoemde categorieën vergelijken met de waardering voor de beschikbare informatie, springen vooral de volgende onderwerpen in het oog: overzichten van recentelijk verschenen romantische boeken (vooral gewenst door bibliotheekmedewerkers), informatie over schrijvers en informatie over het boekenvak.

Top 3 gemis

Vragen we de professionals welke informatie zij missen, dan noemen ze op de eerste plaats recensies en samenvattingen. Informatie over nieuwe publicaties/recentelijk verschenen literatuur staat op de tweede plaats, en subsidieregelingen voor auteurs op de derde plaats. Omdat recensies en samenvattingen ook in de spontaan genoemde informatiebehoefte op de eerste plaats staat, is dit een belangrijk gat in de informatievoorziening. Ook overzichten van recentelijk verschenen literatuur staan in de top 3 van informatiebehoefte én gemiste informatie.

2.2.8 Belangrijkste conclusies

Omdat er slechts negentien professionals hebben deelgenomen aan het onderzoek, die niet allemaal alle vragen hebben beantwoord, kunnen conclusies slechts met de nodige voorzichtigheid worden getrokken.

Informatiebehoefte

De Surinaamse professionals interesseren zich vooral in Surinaamse literatuur, en gebruiken bij voorkeur Surinaamse informatiebronnen. De ondervraagden hebben vooral belangstelling voor:

- overzichten van recentelijk verschenen boeken, te weten:
 - literaire boeken uit Suriname;
 - literaire boeken uit Nederland;
 - vertaalde literaire boeken;
 - kinder- en jeugdboeken;
- inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van literaire boeken;
- meningen van critici;
- recensies en samenvattingen;
- specifieke literaire genres.

Informatievoorziening

Over de informatievoorziening zijn Surinaamse leesprofessionals niet zo tevreden. Tamelijk positief zijn zij over de beschikbaarheid van overzichten van recentelijk verschenen Nederlandse en Surinaamse literaire boeken, literaire vertalingen, inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van Surinaamse literaire boeken en meningen van critici over boeken. Het informatieaanbod op alle andere terreinen is voor verbetering vatbaar.

2.3 Surinaamse versus Nederlandse/Vlaamse professionals

Wanneer we de Surinaamse professionals vergelijken met hun Nederlandse en Vlaamse collega's, valt op dat in alle drie de landen bibliotheekmedewerkers een grotere interesse hebben in populaire genres dan medewerkers van andere organisaties. Een andere overeenkomst is dat alle leesprofessionals overzichten van recentelijk verschenen boeken beter toegankelijk achten dan inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken.

Hoofdstuk 3

Informatiebehoefte van fictielezers

Hoe staat het met de informatiebehoefte(n) van fictielezers in Nederland, Vlaanderen en Suriname? We bespreken die eerst voor Nederland en Vlaanderen (3.1) en dan voor Suriname (3.2). Daarbij passeren dezelfde onderwerpen de revue: kenmerken van de doelgroep, leesgedrag en mediagebruik (gedrukte media), internetgebruik, gericht zoeken naar informatie, informatiebehoefte, beschikbaarheid van informatie, informatie die leesprofessionals missen en de conclusies daarover.

3.1 Nederland en Vlaanderen

De enquête is in Nederland en Vlaanderen door 2783 fictielezers ingevuld. Wat zijn hun achtergronden, wat voor boeken lezen ze en hoe komen ze aan informatie? Deze vragen worden beantwoord voor de hoofdvraag aan bod komt: aan welke informatie hebben lezers van fictie behoefte, en in hoeverre voorziet het huidige aanbod daarin?

3.1.1 Achtergrondkenmerken deelnemers

Van alle deelnemers is bijna een derde Nederlander en bijna twee derde Vlaming. Het gros van hen (97 procent) woont in het eigen vaderland. Van degenen met een andere nationaliteit, woont 89 procent in Nederland of Vlaanderen en 11 procent daarbuiten. Vrouwen maken 63 procent uit van de groep en mannen 37 procent. De leeftijden variëren van 12 tot 89 jaar; bijna de helft van de deelnemers is tussen de 40 en 60 jaar. Van alle ondervraagden heeft 23 procent kinderen jonger dan 16 jaar.

Het gemiddelde opleidingsniveau van de fictielezers is hoog. Een derde heeft een universitaire studie gevolgd, en nog eens een derde heeft een middelbare of hogere beroepsopleiding genoten. Van alle lezers met een beroepsopleiding of universitaire opleiding heeft bijna 30 procent een opleiding op het gebied van literatuur, taal, kunst, filosofie, theologie of geschiedenis gevolgd. Voor de Nederlanders geldt dat met 37 procent vaker dan voor de Vlamingen, van wie 25 procent een dergelijke studie heeft gevolgd. Bijna 20 procent van de fictielezers is opgeleid tot onderwijzer. In dit geval meer Vlamingen (20 procent) dan Nederlanders (14 procent).

Gevraagd naar hun beroep melden meer dan 150 deelnemers dat zij nog studeren, en meer dan 100 dat ze met pensioen zijn. Een vijfde van de gepensioneerden heeft in het onderwijs gewerkt. Van de overige ondervraagden werken er meer dan 200 in het onderwijs, van wie de meerderheid in het secundaire onderwijs. Andere veelgenoemde beroepen zijn bediende, administratief medewerker, moeder of huisvrouw, ambtenaar en bibliotheekmedewerker.

3.1.2 Lezerstypen

Veel fictielezers zijn fervente lezers: de helft leest vrijwel elke dag boeken. Deze personen lezen niet alleen vaak, maar ook veel. De helft van hen heeft het afgelopen jaar meer dan 24 boeken gelezen, en nog eens 34 procent las 12 tot 24 boeken. Van de overige fictielezers leest 20 procent een paar maal per week en 20 procent een paar maal per maand. Ten slotte leest 9 procent minder dan eenmaal per maand en 1 procent vrijwel nooit.

De populairste genres onder fictielezers zijn vertaalde literaire romans en literaire romans uit Nederland en Vlaanderen. Ook literaire thrillers, psychologische thrillers en detectives zijn favoriet. Romantische boeken – zoals de Bouquetreeks – zijn het minst geliefd, gevolgd door horror- en griezelromans, oorlogs- en spionageromans. Meer dan de helft van de deelnemers zegt deze boeken nooit te lezen.

Op basis van de hoeveelheid boeken die zij in bepaalde genres hebben gelezen in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek, kunnen fictielezers worden ingedeeld in vier groepen. In tabel 6 ziet u welke specifieke genres onder elk van de vier hoofdgenres vallen.

Hoofdgenre	Bestaat uit de genres
Literaire boeken	Literaire romans uit Nederland en Vlaanderen Vertaalde literaire romans Literaire romans in een vreemde taal
Spannende boeken	Actiethrillers Avonturenromans Rechtbankthrillers/financiële thrillers Literaire thrillers Psychologische thrillers Detectives
Romantische boeken	Streek- en familieromans Romantische boeken
Fantasieboeken	Sciencefiction- en fantasyboeken Horror- en griezelromans

Tabel 6 | Onderverdeling van hoofdgenres

Lezers die het voorafgaande jaar minimaal zes boeken uit een bepaald hoofdgenre hebben gelezen, worden tot dat genre gerekend. Wanneer een lezer uit verschillende hoofdgenres zes of meer boeken heeft gelezen, wordt hij tot beide genres gerekend. Volgens deze methode behoort 56 procent van de lezers tot het literaire genre. Van hen combineert 40 procent dit genre met spannende boeken, 6 procent met fantasieboeken en 3 procent met romantische boeken. Op de tweede plaats staan de spannende boeken, met 37 procent van de lezers. Van deze lezers houdt 61 procent ook van literaire boeken, 10 procent van fantasieboeken en 6 procent van romantische boeken. Fantasieboeken zijn voor 6 procent van de lezers het hoofdgenre. 61 procent van hen leest tevens spannende boeken, 55 procent literaire boeken en 10 procent romantische boeken. Het minst worden romantische boeken gelezen: 4 procent van de deelnemers valt onder dit hoofdgenre. Het wordt door 65 procent van de lezers gecombineerd met spannende boeken, door 53 procent met literaire boeken en door 17 procent met fantasieboeken.

Sommige deelnemers zijn vooral gericht op leesactiviteiten voor (hun) kinderen. Aan alle fictielezers is gevraagd hoe vaak ze de volgende activiteiten ondernemen:

- literaire evenementen voor kinderen bezoeken;
- een boek uitzoeken als cadeau voor kinderen;
- met uw kind de bibliotheek bezoeken;
- uw kind voorlezen.

Een kwart van de ondervraagden doet dit af en toe; 17 procent onderneemt vaak activiteiten voor kinderen.

Twee andere specifieke lezersgroepen zijn deelnemers aan leesclubs en aan literaire evenementen. Leesclubs worden door 12 procent van de ondervraagde fictielezers bezocht. Om vast te stellen hoe vaak fictielezers deelnemen aan literaire evenementen, is hun gevraagd hoe vaak ze de volgende evenementen bezoeken:

- een lezing van een schrijver;
- een literaire avond;
- een signeersessie van een schrijver;
- een poetryslam;
- een literaire tentoonstelling.

Van de ondervraagde fictielezers neemt 8 procent met enige regelmaat deel aan literaire activiteiten.

Tot slot zijn de lezers ingedeeld in leeftijdscategorieën. In tabel 7 ziet u de verhoudingen daarvan.

Leeftijd	Benaming	Percentage
12-17	Jongeren	2%
18-23	Studenten	7%
24-39	(Jong)volwassenen	33%
40+	Veertigplussers	58%

Tabel 7 | Procentuele verdeling van fictielezers in leeftijdscategorieën

3.1.3 Mediagebruik: gedrukte media

Nederlandse kranten

Nederlandse kranten worden door vrijwel alle fictielezers gelezen. *NRC Handelsblad* en de *Volkskrant* – de zogenoemde kwaliteitskranten – worden in Nederland het meest gelezen: elk van deze kranten wordt door twee derde van alle Nederlandse krantenlezende deelnemers wel eens ter hand genomen. Ook de Vlaamse deelnemers die wel eens Nederlandse kranten lezen, kiezen regelmatig deze kranten: 70 procent leest de *Volkskrant* en 67 procent *NRC Handelsblad*. Van zowel de Nederlandse als de Vlaamse fictielezers die Nederlandse kranten lezen, kiest nog geen 30 procent *De Telegraaf*. De gratis kranten *Metro* en *Spits* worden door veel deelnemers gelezen, maar niet zo frequent. En bijna de helft van de Nederlandse krantenlezers leest wel eens een regionale krant.

Vlaamse kranten

Van de Vlaamse fictielezers leest 96 procent wel eens een Vlaamse krant, en van de Nederlandse deelnemers 11 procent. *De Standaard* en *De Morgen* zijn de meest gelezen kranten. De gratis *Metro* wordt door 40 procent van de Vlaamse krantenlezers gelezen, en ruim een derde leest wel eens *Het Laatste Nieuws/De Nieuwe Gazet, Het Nieuwsblad/De Gentenaar* of de *Gazet van Antwerpen*. Deze laatste krant wordt ook regelmatig door Nederlandse lezers van Vlaamse kranten gelezen.

Opiniebladen en tijdschriften

Ruim drie kwart van de fictielezers leest Nederlandstalige opiniebladen. De Vlamingen doen dat met 81 procent vaker dan de Nederlanders, van wie 67 procent opiniebladen leest. In Nederland is *Vrij Nederland* het populairst: 75 procent van de Nederlandse lezers van opiniebladen leest dit blad, samen met 13 procent van de Vlamingen. Op de tweede plaats staat *HP/De Tijd*, dat door 60 procent van de Nederlandse lezers van opiniebladen wordt gelezen, tegen 6 procent van de Vlaamse. *Humo* en *Knack* zijn onder de Vlaamse lezers van opiniebladen favoriet, met respectievelijk 81 en 80 procent. *Humo* wordt tevens door 13 procent van de Nederlandse lezers van opiniebladen gelezen, *Knack* door 7 procent.

Bijna 30 procent van de deelnemers leest wel eens kranten of tijdschriften in een andere taal. Vlamingen doen dit even vaak als Nederlanders, maar mannen doen het vaker dan vrouwen. De top 3 van Nederlandse lezers is *New York Review of Books, Times Literary Supplement* en *Le Monde*. Vlaamse lezers kiezen voor *Le Soir, Le Monde* en *La Libre Belgique*.

De ondervraagde fictielezers lijken meer in nieuws en opinie geïnteresseerd dan in algemene tijdschriften, tijdschriften over boeken en taal en literaire tijdschriften. Nederlandse publiekstijdschriften worden door 46 procent van de Nederlanders en 26 procent van de Vlamingen gelezen. Meer dan de helft van alle deelnemers leest wel eens een Vlaams publiekstijdschrift. Van hen is 93 procent Vlaming; nog geen 10 procent van de Nederlanders leest Vlaamse tijdschriften. Zowel in Nederland als in Vlaanderen lezen aanzienlijk meer vrouwen dan mannen publiekstijdschriften.

Tijdschriften over boeken en taal

Bijna een kwart van de fictielezers interesseert zich voor tijdschriften over boeken en taal. Nederlanders lezen deze tijdschriften opvallend vaker dan Vlamingen. Waarschijnlijk komt dat doordat de meeste van deze bladen uit Nederland komen. Veruit het populairst is *Onze Taal*, dat door ruim 70 procent van deze groep wordt gelezen. Andere redelijk populaire bladen zijn *BOEK* en *Boekenpost*.

Niet veel fictielezers lezen literaire tijdschriften: 18 procent, onder wie iets meer Nederlanders dan Vlamingen en iets meer mannen dan vrouwen. *Ons Erfdeel* is het populairst onder Vlamingen. Bij de Nederlanders staat *De Gids* op de eerste plaats.

3.1.4 Internetgebruik

Internet is voor bijna alle deelnemers een belangrijke bron van informatie en ontspanning. Maar liefst 82 procent maakt vrijwel dagelijks gebruik van internet en nog eens 12 procent is enkele malen per week online. Slechts 2 procent van de deelnemers internet vrijwel nooit. Hoewel de fictielezers veel op internet surfen, bezoeken zij relatief weinig websites over boeken, literatuur en schrijvers. Slechts 8 procent doet dit dagelijks en 14 procent enkele malen per week. De grote meerderheid van 60 procent komt hooguit een paar keer per maand op dergelijke websites, en 18 procent vrijwel nooit.

Welke websites?

Om te onderzoeken welke boekenwebsites worden bezocht, werden aan de fictielezers dezelfde 17 websites voorgelegd als aan de Nederlandse en Vlaamse leesprofessionals. In tabel 2 op pagina 13 worden deze in 4 categorieën verdeeld:

- algemene Nederlandstalige websites;
- Nederlandse websites;
- Vlaamse websites;
- boekhandel- en uittrekselwebsites.

De deelnemers bezoeken gemiddeld 2 à 3 van de genoemde websites. Omdat veel meer Vlamingen dan Nederlanders de vragenlijst hebben ingevuld, is het niet mogelijk om te benoemen welke categorie het populairst is. Veel Vlamingen kiezen immers voor Vlaamse sites, waardoor deze er getalsmatig uitspringen.

Wat we wel kunnen concluderen: algemene Nederlandstalige websites zijn het minst populair en worden meer door Nederlandse dan door Vlaamse fictielezers bezocht. Ruim 40 procent van de Nederlanders bezoekt verder websites uit de categorie Nederlandse websites, en ook bijna 30 procent van de Vlamingen doet dat. Vlaamse websites worden door ruim driekwart van de Vlamingen en 10 procent van de Nederlanders bezocht. Daaruit blijkt dat Vlamingen vaker ‘een kijkje bij de burens nemen’ dan Nederlandse fictielezers. Boekhandel- en uittrekselwebsites worden meer door Nederlanders dan door Vlamingen bezocht. Onder die laatste groep is *amazon.com* favoriet, terwijl de Nederlanders vaker *bol.com* kiezen.

Startpagina's

Van startpagina's op het gebied van boeken maakt minder dan een derde van de fictielezers wel eens gebruik. Het populairst zijn *boeken.pagina.nl* en *boeken.start.be*, die elk door 14 procent van de deelnemers worden bezocht. Nederlanders gebruiken voornamelijk Nederlandse startpagina's en Vlamingen Vlaamse.

Top 3 meest bezochte websites

Tot slot konden de ondervraagden een top 3 opgeven van boekenwebsites die zij het vaakst bezoeken; ook boekenwebsites die niet in de vragenlijst stonden, mochten worden opgegeven. De meest genoemde website is *boek.be* – daarbij moet wel worden aangetekend dat vrijwel alle deelnemers die deze website noemden, Vlaming zijn. Op de tweede plaats staat *amazon.com*, die relatief door evenveel Nederlanders als Vlamingen is genoemd. Andere populaire sites zijn *bib.vlaanderen.be*, *taalunieversum.org* en *bol.com*.

3.1.5 Mediagebruik: gericht zoeken naar informatie

Evenals de leesprofessionals hebben we aan de fictielezers gevraagd hoe vaak zij de verschillende media gebruiken om informatie over boeken, schrijvers en lezen op te zoeken, en hoe tevreden ze zijn over de geboden informatie.

Kwaliteitskranten

Van kranten maken de fictielezers weinig tot geen gebruik om op de hoogte te blijven van ontwikkelingen rond boeken en lezen. Degenen die wel gebruikmaken van kranten, wenden zich vooral tot de landelijke kwaliteitskranten en in mindere mate tot regionale kranten. Landelijke populaire kranten worden nauwelijks gebruikt voor dit doel. De informatie in de landelijke kwaliteitskranten wordt het hoogst gewaardeerd. De andere dagbladen krijgen gemiddeld een krappe voldoende.

Tijdschriften

Opiniebladen worden van alle tijdschriften het meest geraadpleegd. Ruim de helft van alle deelnemers gebruikt wel eens een opinieblad als informatiebron en 15 procent doet dat zelfs wekelijks. Ook zoekt 28 procent wel eens informatie over boeken in algemene publiekstijdschriften. Tijdschriften over boeken en taal en literaire tijdschriften worden slechts door respectievelijk 12 en 13 procent van de fictielezers gebruikt. Gemiddeld krijgt de informatie uit alle soorten tijdschriften een voldoende, waarbij tijdschriften over boeken en taal het meest gewaardeerd worden en algemene publiekstijdschriften het minst.

Naslagwerken

Op zoek naar informatie over boeken en schrijvers pakt 39 procent van de fictielezers wel eens een encyclopedie, en 12 procent doet dat zelfs een paar keer per maand of vaker. Ook kijkt 28 procent soms in een literatuurgeschiedenis. De almanak *Snoecks* wordt door 12 procent geraadpleegd, meestal niet meer dan een- à tweemaal per jaar. Over de informatie die in al deze naslagwerken wordt gevonden, is men over het algemeen tevreden. Vooral encyclopedieën worden goed gewaardeerd.

Zoeken met zoekmachine op internet

Een belangrijke bron van informatie is internet. Ruim 80 procent van de fictielezers zoekt wel eens naar informatie over boeken, schrijvers en lezen met een zoekmachine en een derde doet dit zelfs wekelijks. Van de specifieke boekenwebsites zijn de algemene websites het populairst. Ruim 60 procent surft naar deze websites, maar meestal niet vaker dan enkele keren per maand. Het minst in trek zijn uittrekselwebsites en websites van brancheorganisaties. De meeste fictielezers zijn tevreden over de informatie die zij op websites vinden. Het best gewaardeerd wordt de informatie die met zoekmachines wordt gevonden.

Internet en kwaliteitskranten populairst

Van alle informatiebronnen maken fictielezers het meest gebruik van het internet om informatie op te zoeken over boeken, schrijvers en lezen; vooral zoekmachines zijn populair. Zij zijn redelijk tevreden over de informatie die ze op deze manier vinden. Een aanzienlijk deel van de lezers slaat er tevens landelijke kwaliteitskranten op na. Naslagwerken worden nog maar weinig gebruikt, hoewel men wel tevreden is over de informatie die hierin is te vinden.

Tevredenheid gebruikte media

Gemiddeld genomen zijn de lezers redelijk tevreden over de media die zij gebruiken. Maar gebruiken alle lezerstypen dezelfde media, en zijn ze allemaal even tevreden? Wanneer we de cijfers bekijken per lezerstype, valt op dat literaire lezers het vaakst informatie zoeken over boeken, schrijvers en lezen. Vooral kwaliteitskranten, opinietijdschriften en websites van kranten gebruiken zij relatief vaak. En net als alle andere lezers zoeken ze regelmatig met zoekmachines. Lezers van spannende boeken volgen de literaire lezers op enige afstand in dit patroon. Voor lezers van romantische boeken en fantasieboeken zijn kranten en opiniebladen een veel minder belangrijke bron van informatie. Over het algemeen zoeken zij minder informatie over boeken dan lezers van literaire en spannende boeken, en als ze informatie zoeken, gebruiken ze daarvoor meestal internet.

De informatie die met de verschillende media wordt gevonden, waarden alle lezersgroepen ongeveer gelijk. Alleen voor kwaliteitskranten geven lezers van romantische boeken en fantasieboeken lagere cijfers dan andere lezers.

Het mediagebruik van deelnemers aan kinderactiviteiten lijkt sterk op dat van lezers van literaire boeken, zowel in zoekgedrag als in waardering voor de gevonden informatie. Een opvallende uitschieter is dat bezoekers van literaire evenementen voor kinderen relatief vaak gebruikmaken van algemene boekenwebsites.

Bekijken we het mediagedrag per leeftijdscategorie, dan valt op dat lezers van 24 jaar en ouder aanzienlijk vaker landelijke kwaliteitskranten raadplegen dan de jongere groepen. Over de gevonden informatie zijn ze tevreden. Onder alle leeftijdsgroepen zijn zoekmachines populair. Jongeren maken hiervan het meest gebruik, gevolgd door de veertigplussers – de verschillen zijn maar klein. Over de resultaten zijn alle deelnemers tevreden.

3.1.6 Informatiebehoefte

Om te bepalen aan welke informatie fictielezers behoefte hebben, hebben we dezelfde werkwijze gevolgd als bij de leesprofessionals. Zij konden aangeven hoeveel interesse ze hebben in bepaalde categorieën informatie en over welke boekengenres ze graag informatie willen hebben. Een overzicht van de boekengenres vindt u in tabel 4 op pagina 16. De informatiecategorieën waarover fictielezers zich konden uitspreken, zijn:

- overzichten van recentelijk verschenen boeken;
- inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken;
- informatie over schrijvers;
- nieuws, meningen en achtergronden.

Samengevat

Van alle typen informatie die we hieronder bespreken, is de belangstelling voor Nederlandstalige literaire boeken verreweg het grootst, terwijl naar informatie over romantische boeken nauwelijks vraag is.

Overzichten en inhoudsbeschrijvingen van nieuwe boeken

De meeste belangstelling hebben de ondervraagden voor overzichten van recentelijk verschenen literaire boeken in het Nederlands – zowel oorspronkelijk Nederlands als vertaald werk. Meer dan de helft heeft hiervoor redelijk tot zeer veel belangstelling. Overzichten van nieuwe romantische boeken zijn het minst in trek, samen met voorleesboeken voor kinderen. Twee derde van de deelnemers heeft hierin geen enkele interesse. Maar wanneer wordt gekeken naar de groep ouders met kinderen jonger dan 16 jaar, verandert het beeld: van hen is twee derde wél geïnteresseerd in voorleesboeken voor kinderen. De interesse in inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken vertoont hetzelfde patroon, maar de belangstelling is net iets lager dan voor overzichten van recentelijk verschenen boeken. Lezers van romantische boeken hebben overigens relatief weinig belangstelling voor inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen.

Informatie over schrijvers

In informatie over schrijvers zijn de fictielezers enigszins geïnteresseerd; de belangstelling leeft vooral onder lezers van literaire boeken en deelnemers aan leesclubs en literaire evenementen. Voor interviews met auteurs heeft ongeveer 75 procent van alle ondervraagden enige mate van interesse; ruim 40 procent zelfs redelijk tot zeer veel. Het privéleven van schrijvers wekt daarentegen nauwelijks belangstelling.

Nieuws, meningen en achtergronden

Op het gebied van nieuws, meningen en achtergronden lezen fictielezers het liefst meningen van critici en meningen van lezers over boeken. Een ruime meerderheid is hierin geïnteresseerd. Opvallend is dat een relatief grote groep lezers belangstelling heeft voor literatuurgeschiedenis, waardoor dit onderwerp zelfs populairder is dan bestsellerlijsten.

Op basis van deze interesses kunnen de lezers in twee groepen worden verdeeld. Een eerste groep wordt gevormd door degenen die belangstelling hebben voor de meningen van andere lezers over boeken, zijn vaak ook geïnteresseerd in bestsellerlijsten, uittreksels en samenvattingen van boeken. Een tweede groep bestaat uit lezers die verdieping zoeken en daarvoor specifieke informatie willen lezen als literaire trends, literatuurgeschiedenis en nieuws over literaire prijzen en personen in de literaire wereld.

Per leeftijdscategorie

Wanneer we kijken naar de verschillende leeftijdscategorieën, zien we dat jongeren zich niet interesseren voor literaire boeken, maar – logischerwijs – vooral voor kinder- en jeugdboeken en uittreksels en samenvattingen. Studenten hebben evenveel interesse in overzichten van recente Nederlandstalige literaire titels als de oudere deelnemers, maar zijn minder geïnteresseerd in inhoudsbeschrijvingen en kritische besprekingen van deze boeken.

Overige onderwerpen

Tot slot mochten de deelnemers onderwerpen noemen waarvan zij op de hoogte willen blijven. In tabel 8 ziet u daarvan de top 5 per lezersgroep.

Lezers literaire boeken		Lezers spannende boeken	
1	Inhoudsbeschrijvingen en oordelen	Inhoudsbeschrijvingen en oordelen	
2	Overzichten verschenen boeken	Overzichten verschenen boeken	
3	Recensies/kritieken	Korte inhoud/samenvatting	
4	Korte inhoud/samenvatting	Recensies/kritieken	
5	Thematiek van een boek	Aankondigingen/verschijningsdata	
Lezers romantische boeken		Lezers fantasieboeken	
1	Inhoudsbeschrijvingen en oordelen	Overzichten verschenen boeken	
2	Overzichten verschenen boeken	Aankondigingen/verschijningsdata	
3	Korte inhoud/samenvatting	Algemene info over sciencefiction/fantasy	
4	Romantische boeken/streekromans	Inhoudsbeschrijvingen en oordelen	
5	Aankondigingen/verschijningsdata	Korte inhoud/samenvatting	

Tabel 8 | Interessegebieden per lezersgroep

De meeste lezers zijn geïnteresseerd in inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken en in overzichten van verschenen boeken. Lezers van literaire boeken hebben meer belangstelling dan de anderen voor recensies en kritieken van deskundigen. Niet in de top 5, maar wel regelmatig genoemd door lezers van literaire boeken zijn verder schrijfstijl en literaire kwaliteit. Het lijkt erop dat de literaire lezers meer inhoudelijke informatie zoeken, terwijl de lezers van de populaire genres meer op zoek zijn naar praktische informatie als verschijningsdata, verkrijgbaarheid en prijs.

Voorbeeld: welke informatie hebt u recentelijk opgezocht?

Om nog beter in kaart te brengen welke informatie de lezers van fictie belangrijk vinden, is hun gevraagd naar het laatste boek waarover zij informatie hebben gezocht: wat wilden zij te weten komen, welke informatiebronnen hebben ze gebruikt en wat is de reden waarom ze informatie zochten?

Het vaakst hebben de deelnemers gezocht naar informatie over de thematiek of het onderwerp van een boek, een beoordeling van een boek door een deskundige, de schrijver, en de prijs of beschikbaarheid van een boek. Lezers van literatuur zochten relatief wat vaker dan andere lezers naar informatie over de thematiek, achtergrondinformatie over de schrijver, literaire achtergronden en oordelen van deskundigen. In oordelen van andere lezers zijn zij het minst geïnteresseerd. Lezers van romantische boeken en fantasieboeken hebben verhoudingsgewijs wat vaker gezocht naar praktische informatie als prijs en beschikbaarheid, tips voor gelijksoortige boeken en meningen van andere lezers.

Internet belangrijkste bron

Internet is de belangrijkste bron van informatie: het werd geraadpleegd door 65 procent van de fantasieboekenlezers, 57 procent van de lezers van literatuur, 50 procent van de lezers van spannende boeken en 40 procent van de lezers van romantische boeken. Daarnaast maken lezers van literaire boeken relatief vaak gebruik van kranten, terwijl lezers van romantische boeken eerder voor de bibliotheek kiezen, tijdschriften lezen en eigen bekenden raadplegen.

Waarom informatie zoeken?

De redenen waarom deelnemers informatie zochten, lopen uiteen. Voor lezers van literatuur is de belangrijkste reden dat zij in de krant iets gelezen hebben over een boek. Ook lezers van spannende boeken zoeken om die reden informatie, maar dat doen zij even vaak omdat ze een tip hebben gekregen over het boek. Zo'n tip is voor lezers van romantische boeken en fantasieboeken de voornaamste aanleiding.

3.1.7 Beschikbaarheid van informatie

De vier onderwerpen waarvoor de informatiebehoefte is gemeten, zijn nogmaals voorgelegd aan de deelnemers; nu met de vraag of ze deze informatie gemakkelijk kunnen vinden. Daarbij is alleen gekeken naar de antwoorden van degenen die interesse hebben in bepaalde informatie; zij kunnen zich een goed beeld vormen van de beschikbaarheid ervan.

Samengevat

Van alle genoemde typen informatie zijn overzichten van recentelijk verschenen titels het best toegankelijk, gevolgd door inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken. Informatie over schrijvers is het minst toegankelijk. Informatie over de boeken zelf, zoals overzichten en inhoudsbeschrijvingen, blijkt beter toegankelijk dan informatie die iets verder van de boeken af staat, zoals informatie over schrijvers, boekevenementen en literaire trends.

Overzichten van verschenen boeken

Overzichten van recentelijk verschenen boeken, zowel in de literaire als in de populaire genres, vinden de geïnteresseerde fictielezers over het algemeen voldoende toegankelijk. Alleen het aanbod van informatie over nieuwe literaire boeken in andere talen blijft daarbij achter. Voor inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken ligt de gemiddelde beoordeling iets lager. Over Nederlandstalige literaire boeken en thriller- en detectiveboeken is deze informatie redelijk tot goed beschikbaar, maar over kinder- en jeugdboeken en romantische boeken is iets minder te vinden. En ook hier is vreemdtalige literatuur de hekkensluis, nu samen met voorleesboeken voor kinderen.

Informatie over schrijvers

Gemiddeld beoordelen de ondervraagden de beschikbaarheid van informatie over schrijvers als matig. Het meest tevreden is men over interviews met schrijvers; die zijn volgens 42 procent goed tot zeer goed toegankelijk. Audiovisuele materialen zijn daarentegen nauwelijks beschikbaar, vindt 77 procent van de geïnteresseerden.

Nieuws, meningen en achtergronden

Op het gebied van nieuws, meningen en achtergronden scoren bestsellerlijsten, nieuws over literaire prijzen en meningen van critici over boeken goed. De beschikbaarheid van alle overige vormen van informatie wordt beduidend lager gewaardeerd. Vooral meer specifieke informatie over het literaire veld is volgens de belangstellenden slecht te vinden.

Specifieke zoekvragen

Lezers die zeer geïnteresseerd zijn in een bepaald onderwerp, zullen waarschijnlijk extra goed naar deze informatie zoeken en daardoor een scherp beeld hebben van het aanbod. Daarom is nog eens apart gekeken naar het oordeel van de zeer geïnteresseerden in elke categorie. Opvallende verschillen kwamen hierbij niet aan het licht. De lezers met een grote interesse waarden de beschikbaarheid van informatie even hoog als gemiddeld en op sommige punten iets hoger. Informatie over vreemdtalige literaire boeken, literaire trends, literaire tijdschriften, en audiovisuele materialen over schrijvers zijn echter ook volgens de zeer geïnteresseerde lezers slecht te vinden.

3.1.8 Informatie die fictielezers missen

Vergelijken we de behoeften van de lezers van fictie met het informatieaanbod, dan komt aan het licht waar de informatievoorziening tekortschiet. Naar informatie over recente literaire boeken in een vreemde taal is vrij veel vraag. Het aanbod aan informatie blijft daarbij achter. Lezers van literaire boeken hebben enige belangstelling voor interviews met schrijvers, die niet voldoende bevredigd wordt door het informatie-

aanbod. Ook deelnemers aan leesclubs en literaire evenementen hebben behoefte aan meer informatie over schrijvers; vooral het aanbod van audiovisuele materialen over schrijvers is voor hen onder de maat. Deze laatste groepen wensen ook meer nieuws, meningen en achtergronden, zoals een agenda van literaire activiteiten en informatie over literaire trends en literatuurgeschiedenis. Bezoekers van literaire evenementen voor kinderen vormen een groep die zeer geïnteresseerd is, maar niet tevreden is over de geboden informatie. Vooral inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van voorleesboeken schieten wat hen betreft tekort.

3.1.9 Belangrijkste conclusies

De belangrijkste manier voor fictielezers om aan informatie te komen, is via internet, en dan met name met behulp van zoekmachines. Vooral de lezers van literaire boeken gebruiken daarnaast ook regelmatig kranten.

Informatiebehoeften

De ondervraagden interesseren zich het meest voor:

- Nederlandstalige literatuur;
- inhoudelijke informatie over literaire boeken, te weten:
 - inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen;
 - samenvattingen;
 - recensies;
- overzichtsgegevens over het boekenaanbod;
- informatievormen met een persoonlijk karakter, zoals:
 - meningen en oordelen van critici en andere lezers;
 - interviews met schrijvers;
 - informatie over de werkwijze van schrijvers.

Lezers van literaire genres hebben meer behoefte aan verdiepende informatie, terwijl lezers van populaire genres vooral praktische informatie zoeken.

Informatievoorziening

Over de hele linie zijn de fictielezers het meest tevreden over het informatieaanbod op het gebied van de boeken zelf. Informatie die daar wat verder vanaf staat, is minder goed toegankelijk. Vooral doelgroepen die in verdiepende informatie geïnteresseerd zijn, zoals deelnemers aan leesclubs en literaire evenementen (zowel voor volwassenen als voor kinderen) komen onvoldoende aan hun trekken.

3.2 Suriname

De enquête is in Suriname door 134 fictielezers ingevuld. Zij hebben echter niet allemaal alle vragen beantwoord.

3.2.1 Achtergrondkenmerken deelnemers

Van de 134 deelnemers hebben er 8 niet de Surinaamse nationaliteit: 7 Nederlanders en 1 Belg. Ruim 40 procent van de ondervraagden woont in het district Paramaribo; 10 procent heeft niet gespecificeerd uit welk district hij afkomstig is. De anderen komen uit de districten Nickerie, Brokopondo, Wanica, Saramacca en Commewijne, die samen aangeduid worden als *de regio*. Vrouwen maken 85 procent uit van de groep en mannen 15 procent. Mogelijk werken op scholen en in bibliotheken, waar veel deelnemers geworven zijn, relatief veel vrouwen. De leeftijden variëren van 17 tot 64 jaar. Meer dan de helft is jonger dan 30 jaar. Ook dit hangt samen met het feit dat veel op scholen is geënuquêteerd. Van alle ondervraagden meldt 34 procent kinderen jonger dan 16 jaar te hebben.

52 Surinaamse fictielezers hebben een beroepsopleiding of universitaire opleiding gevolgd. Bijna twee derde van hen volgde een opleiding tot onderwijzend personeel, en 14 hoger opgeleiden volgden een studie op het gebied van literatuur, taal, kunst, filosofie, theologie en geschiedenis. Uiteraard wordt het grote aandeel van het onderwijzend personeel weer verklaard door het werven op scholen. Het meren-

deel van de ondervraagden is student. Andere beroepen zijn onder meer docent (lager en voortgezet onderwijs), schoolleider, medewerker van een ministerie.

3.2.2 Lezerstypen

Bijna 70 procent van de ondervraagden leest minimaal een paar keer per maand een boek; ruim 16 procent leest zelfs vrijwel elke dag. Van deze laatste groep heeft bijna 90 procent het afgelopen jaar 7 boeken of meer uitgelezen. Een kleine groep van ruim 5 procent leest bijna nooit.

Op basis van de hoeveelheid boeken die zij de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek in bepaalde genres hebben gelezen, kunnen de Surinaamse fictielezers evenals de Nederlandse en Vlaamse worden ingedeeld in vier groepen. In tabel 9 ziet u welke genreonderverdeling in Suriname is gebruikt.

Hoofdtype	Bestaat uit de genres
Literaire boeken	Literaire romans uit Nederland en Vlaanderen Literaire romans uit Suriname Vertaalde literaire romans Literaire romans in een vreemde taal
Spannende boeken	Actiethrillers Avonturenromans Rechtbankthrillers/financiële thrillers Literaire thrillers Psychologische thrillers Detectives
Romantische boeken	Streek- en familieromans Romantische boeken
Jeugdboeken	Kinder- en jeugdboeken

Tabel 9 | Onderverdeling van hoofdtype

Meer dan de helft van de fictielezers behoort tot het literaire genre. Van hen combineert 27 procent dit genre met spannende boeken, 24 procent met jeugdboeken en eveneens 24 procent met romantische boeken. 24 procent van de lezers valt onder het romantische genre. Van hen leest 67 procent daarnaast ook literaire boeken, 33 procent spannende boeken en 38 procent jeugdboeken. Tot het jeugdboeken-genre kan eveneens 24 procent van de lezers worden gelezen, van wie 67 procent ook literaire boeken leest, 38 procent spannende boeken en 38 procent romantische boeken.

Per leeftijdscategorie

Tot slot zijn de lezers ingedeeld in leeftijdscategorieën. In tabel 10 ziet u de verhoudingen daarvan.

Leeftijd	Benaming	Percentage
17-23	Studenten	39%
24-39	(Jong)volwassenen	39%
40+	Veertigplussers	22%

Tabel 10 | Procentuele verdeling van fictielezers in leeftijdscategorieën

3.2.3 Mediagebruik: gedrukte media

Ruim 96 procent van de ondervraagden leest wel eens een Surinaamse krant. Veruit het populairst is *De Ware Tijd*; de meerderheid van de lezers van deze krant leest het dagblad meerdere malen per week tot vrijwel dagelijks. Het *Dagblad Suriname* en de *Times of Suriname* worden door respectievelijk 72 en 73 procent van de lezers wel eens gelezen. Iets meer dan de helft leest soms *De West*; onder hen meer mensen uit Paramaribo dan uit de regio. Buitenlandse kranten zijn in Suriname beperkt verkrijgbaar. Nederlandse en Vlaamse kranten worden nauwelijks gelezen. De *Volkskrant* wordt het vaakst gelezen, namelijk door 39 procent van de lezers, maar zij lezen deze krant minder dan eenmaal per maand.

Opiniebladen

Opiniebladen worden gelezen door 55 procent van de deelnemers. Het populairst is *Kompas*, een bijlage van *De Ware Tijd*. Ook de *Paramaribo Post* wordt regelmatig gelezen, maar de opiniebladen worden veel minder regelmatig gelezen dan Surinaamse kranten. Van de buitenlandse bladen wordt *Elsevier* het vaakst genoemd, namelijk door 15 procent van de deelnemers, maar het merendeel van hen leest het blad minder dan eenmaal per maand. Op de *Volkskrant Suriname* na worden alle opiniebladen meer in Paramaribo gelezen dan in de regio.

Bijna een vijfde van de fictielezers leest wel eens een krant of tijdschrift in een andere taal. Het populairst is de *New York Review of Books*. Dit blad wordt meer dan eenmaal per maand gelezen, en scoort relatief goed in de regio.

Publiekstijdschriften

Net als de Nederlandse en Vlaamse fictielezers lijken de Surinaamse lezers meer geïnteresseerd in nieuws en opinie dan in algemene tijdschriften, publiekstijdschriften over boeken en taal en literaire tijdschriften. De populairste algemene publiekstijdschriften zijn de zogenoemde damesbladen, wat te verklaren is door het grote aantal vrouwelijke deelnemers. Het meest gelezen wordt *Libelle*, namelijk door 39 procent van de deelnemers. De meesten lezen dit blad echter minder dan eenmaal per maand. De meeste lezers van publiekstijdschriften komen uit Paramaribo. Alleen *Business and Finance* en *Geloof en Liefde* worden vaker in de regio gelezen.

Meer dan een kwart van de ondervraagden leest wel eens een publiekstijdschrift over boeken en taal, en dat percentage is vrijwel gelijk aan dat in Nederland en Vlaanderen. Deze tijdschriften worden echter gemiddeld minder dan eenmaal per maand gelezen. De specifiek op Suriname gerichte bladen *Nederlands in Suriname* en *Oso* worden minder vaak gelezen dan het uit Nederland afkomstige blad *Onze Taal*.

Literaire tijdschriften worden door ruim 15 procent van de deelnemers gelezen. Het populairst is *Ons Erfdeel*, maar het vaakst werd de categorie 'anders' aangekruist. Het percentage lezers van literaire tijdschriften ontloopt dat van Nederland en Vlaanderen niet veel.

3.2.4 Internetgebruik

Het internet is in Suriname minder toegankelijk dan in Nederland en Vlaanderen. Niet overal is internet-toegang, de verbinding valt vaak uit en door de soms geringe kwaliteit van de verbinding kan het moeilijk zijn zwaardere pagina's te openen en bestanden te downloaden. Bovendien is het gebruik van internet vaak duur. Hierdoor ligt het internetgebruik in Suriname lager dan in Nederland en Vlaanderen. Bijna twee derde van de deelnemers maakt een paar keer per maand of vaker gebruik van internet, en een vijfde gebruikt het dagelijks.

Welke websites?

Websites over boeken, literatuur en schrijvers worden door 43 procent een paar keer per maand of vaker bezocht. Slechts 1 procent doet dit vrijwel dagelijks. De populairste website is *scholieren.com*, die door 48 procent van de deelnemers wordt gebruikt. Het hoge percentage scholieren en studenten onder de deelnemers is hier uiteraard de verklaring voor. Andere populaire websites zijn *amazon.com* (13 procent), *boekweb.nl* (11 procent), *literatuurplein.nl* (11 procent) en *http://taalnieversum.org* (11 procent).

3.2.5 Mediagebruik: gericht zoeken naar informatie

Op welke manier gebruiken lezers van fictie deze media nu als ze gericht op zoek zijn naar informatie? Zijn ze tevreden over deze informatiebronnen?

Surinaamse kranten

Vergeleken met Nederlandse en Vlaamse lezers maken Surinaamse deelnemers erg vaak gebruik van kranten als informatiebron voor boeken. Van alle deelnemers die deze vraag hebben beantwoord, zoekt 82 procent wel eens informatie in een Surinaamse krant en 41 procent doet dit zelfs wekelijks. De informatie die in deze kranten wordt gevonden, krijgt een voldoende, maar gemiddeld is men wat minder tevreden dan de Nederlanders en Vlamingen over informatie in hun kranten. Nederlandse kranten worden veel minder geraadpleegd door Surinaamse fictielezers: 85 procent doet dit nooit en slechts 1 procent wekelijks. Maar over de informatie uit deze kranten is men gemiddeld iets tevredener.

Tijdschriften

Van alle tijdschriften worden opiniebladen het meest geraadpleegd voor informatie over boeken, maar in verhouding tot Nederlandse en Vlaamse fictielezers maken de Surinaamse deelnemers er weinig gebruik van – 33 procent van hen raadpleegt wel eens een opinieblad. Over de informatie zijn ze maar matig tevreden.

Naslagwerken

Encyclopedieën worden door 59 procent van de ondervraagden gebruikt als informatiebron, en 42 procent raadpleegt wel eens een literatuurgeschiedenis. Ruim een vijfde slaat er zelfs een paar keer per maand een encyclopedie op na. Over de informatie in encyclopedieën is meer dan de helft voldoende tot zeer tevreden. Literatuurgeschiedenissen scoren iets lager: 44 procent is voldoende tot zeer tevreden.

Uittrekselwebsites en zoekmachines populairst

De populairste manier om op internet informatie te zoeken, is op uittrekselwebsites. Van alle deelnemers bezoekt 57 procent wel eens zo'n website. Dit wordt verklaard door de grote hoeveelheid scholieren onder de deelnemers. Daarnaast wordt uiteraard regelmatig met zoekmachines gewerkt. 48 procent van de deelnemers gebruikt een paar keer per maand of zelfs wekelijks een zoekmachine om informatie over boeken op te zoeken. Over de gevonden informatie zijn internetgebruikers tevreden. Van degenen die zoekmachines gebruiken, is 30 procent zelfs zeer tevreden.

Per leeftijdscategorie

Wanneer per leeftijdscategorie naar het mediagebruik wordt gekeken, valt op dat de veertigplussers vaker dan de andere groepen gedrukte media raadplegen. De informatie die in kranten wordt gevonden, wordt door alle leeftijdsgroepen ongeveer gelijk gewaardeerd: de lezers zijn een beetje tot voldoende tevreden. Alle deelnemers zoeken minder op in tijdschriften en naslagwerken dan in kranten, maar studenten zoeken vaker op internet – met zoekmachines en op uittrekselwebsites – dan in kranten, terwijl het bij de andere groepen andersom is.

3.2.6 Informatiebehoefte

Net als aan de Nederlandse en Vlaamse fictielezers werd de Surinaamse lezers een aantal categorieën voorgelegd met de vraag hoeveel belangstelling zij hebben voor deze onderwerpen:

- overzichten van recentelijk verschenen boeken;
- inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken;
- informatie over schrijvers;
- nieuws, meningen en achtergronden.

Ook konden de lezers aangeven over welke genres zij graag informatie willen hebben. Een overzicht van de boekengenres vindt u in tabel 4 op pagina 16. Voor de Surinaamse fictielezers werd deze lijst aangevuld met Surinaamse literatuur.

Overzichten en inhoudsbeschrijvingen van nieuwe boeken

Wat overzichten van recentelijk verschenen boeken betreft, hebben de ondervraagden de meeste belangstelling voor literaire boeken uit Suriname. Bijna drie kwart heeft hierin interesse. Overzichten van recente literaire boeken uit Nederland en Vlaanderen trekken veel minder belangstelling. In vergelijking met de Nederlandse en Vlaamse deelnemers hebben Surinaamse lezers veel interesse in overzichten van nieuwe kinder- en jeugdboeken en romantische boeken. Ook de belangstelling voor inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken is het hoogst voor literaire boeken uit Suriname, maar deze belangstelling is lager dan die voor overzichten van recentelijk verschenen boeken.

Informatie over schrijvers

Voor informatie over schrijvers is gemiddeld wat minder belangstelling. Het meest is men geïnteresseerd in informatie over boekverfilmingen. Drie kwart heeft hiervoor in enige mate belangstelling en 25 procent heeft zelfs zeer veel belangstelling. Net als in Nederland en Vlaanderen stellen Surinaamse fictielezers het minste belang in het privéleven van schrijvers.

Nieuws, meningen en achtergronden

In de categorie nieuws, meningen en achtergronden springen uittreksels en samenvattingen van boeken eruit. Dit wordt weer verklaard door het grote percentage scholieren en studenten onder de deelnemers. In vergelijking met Nederland en Vlaanderen hechten Surinaamse lezers iets minder waarde aan meningen van critici.

Per leeftijdscategorie

De onderwerpen die fictielezers interessant vinden, zijn voor vrijwel alle leeftijdscategorieën gelijk: overzichten van recentelijk verschenen literaire boeken uit Suriname, inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken uit datzelfde genre, informatie over boekverfilmingen, uittreksels en samenvattingen. Daarnaast zijn de lezers van literaire boeken, spannende boeken en jeugdboeken geïnteresseerd in overzichten van recentelijk verschenen vertaalde literaire boeken. In tegenstelling tot in Nederland en Vlaanderen hebben lezers van romantische boeken een brede interesse. Zij hebben niet alleen belangstelling voor overzichten van recentelijk verschenen romantische boeken, maar ook voor overzichten en inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van literaire boeken uit Suriname en kinder- en jeugdboeken, voor informatie over boekverfilmingen en voor uittreksels en samenvattingen.

Overige onderwerpen

Aan de deelnemers werden niet alleen de vier eerder genoemde informatiecategorieën voorgelegd, ook mochten zij spontaan onderwerpen noemen waarvan zij op de hoogte willen blijven. De top 10 daarvan luidt:

1. werkwijze en thematiek van schrijvers;
2. genre/type boek;
3. inhoudsbeschrijvingen, uittreksels en samenvattingen;
4. recensies en meningen van critici;
5. privé-informatie over schrijvers (zoals leeftijd en geboorteplaats);
6. achtergrondinformatie over boeken;
7. bestsellerlijsten en boekenverkoop;
8. boekverfilmingen;
9. meningen van anderen;
10. trends en ontwikkelingen in de literatuur.

Evenals aan de Nederlandse en Vlaamse deelnemers is de Surinaamse fictielezers gevraagd naar het laatste boek waarover zij informatie hebben opgezocht. Het vaakst hebben zij gezocht naar informatie over de schrijver (39 procent) en over de thematiek of het onderwerp van het boek (37 procent).

3.2.7 Beschikbaarheid van informatie

Degenen die interesse tonen in een bepaalde informatiecategorie, hebben we vervolgens gevraagd hoe tevreden ze zijn over de beschikbaarheid van dit type informatie.

Samengevat

Over het algemeen zijn Surinaamse fictielezers minder tevreden over het informatieaanbod dan Nederlandse en Vlaamse lezers.

Overzichten van verschenen boeken

Overzichten van recentelijk verschenen boeken zijn voor alle boekengenres voldoende beschikbaar, al scoren overzichten van literaire boeken uit Suriname wat laag in verhouding tot de grote belangstelling die ervoor bestaat. Hoewel alle genres een voldoende krijgen, is de waardering in Suriname voor de beschikbaarheid van overzichten iets lager dan in Nederland en Vlaanderen. Ook over de beschikbaarheid van inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van boeken zijn de Surinaamse deelnemers minder tevreden. Informatie over literaire boeken uit Nederland is volgens hen het meest toegankelijk, terwijl volgens 34 procent informatie over literaire boeken uit Suriname niet of onvoldoende toegankelijk is.

Informatie over schrijvers

Meer dan de helft van de deelnemers is ontevreden over de beschikbaarheid van informatie over schrijvers. Maar liefst driekwart vindt dat audiovisuele materialen over schrijvers niet of onvoldoende beschikbaar zijn. Het best gewaardeerd wordt informatie over de werkwijze en thematiek van schrijvers, maar zelfs hiervan vindt bijna de helft dat ze ernstig tekortschiet. In Nederland en Vlaanderen is men weliswaar niet erg tevreden over informatie over schrijvers, maar niet zo ontevreden als in Suriname.

Nieuws, opinies en achtergronden

Ook over nieuws, meningen en achtergronden is het merendeel van de geïnteresseerden onvoldoende tevreden. Uittreksels en samenvattingen worden het best gewaardeerd: volgens 37 procent van de deelnemers zijn deze goed tot zeer goed toegankelijk.

3.2.8 Informatie die fictielezers missen

De ontevredenheid van de ondervraagden over het informatieaanbod wijst erop dat er nog veel te verbeteren is. Een belangrijk gemis is het gebrek aan informatie over literaire boeken uit Suriname. Hieraan hebben veel lezers behoefte, terwijl het aanbod als matig wordt ervaren.

3.2.9 Belangrijkste conclusies

De belangrijkste manier om aan informatie te komen is voor de meeste Surinaamse fictielezers via kranten. Alleen de groep studenten raadpleegt vaker het internet dan een krant.

Informatiebehoeften

De ondervraagden interesseren zich het meest voor:

- overzichten van recentelijk verschenen literaire boeken uit Suriname;
- inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van literaire boeken uit Suriname;
- informatie over boekverfilmingen;
- uittreksels en samenvattingen.

Hierbij moet wel in gedachten worden gehouden dat relatief veel scholieren, studenten en docenten hebben deelgenomen aan het onderzoek.

Informatievoorziening

Over het informatieaanbod zijn Surinaamse fictielezers niet erg tevreden. Vooral informatie over literaire boeken uit Suriname wordt gemist.

Hoofdstuk 4

Stellingen: boekenaanbod, informatievoorziening en boekenprijzen

Naast de vragen die moeten leiden tot het beantwoorden van de centrale vraag van het onderzoek, is de deelnemers een aantal stellingen voorgelegd die te maken hebben met boeken en lezen. Deze stellingen zijn toegespitst op de lokale situatie en daarom voor Nederland en Vlaanderen anders dan voor Suriname.

4.1 Nederland en Vlaanderen

Wat vinden leesprofessionals en fictielezers van het boekenaanbod en de informatievoorziening rondom boeken? Zij konden aangeven in hoeverre ze het eens zijn met veertien stellingen over deze onderwerpen.

1. Het boekenaanbod is momenteel gevarieerder dan ooit tevoren

Over het algemeen ervaren zowel leesprofessionals als fictielezers het boekenaanbod als zeer gevarieerd. De lezers zijn het iets sterker met de stelling eens dan de professionals, en Nederlandse professionals zijn iets sceptischer dan Vlaamse.

2. Uitgeverijen geven tegenwoordig te veel middelmatige boeken uit

Meer dan de helft van de professionals is het met deze stelling eens, en ook 36 procent van de fictielezers vindt dat er te veel middelmatige boeken worden uitgegeven.

3. De berichtgeving over boeken is te veel gericht op bestsellers

Dat onderschrijft ongeveer twee derde van de professionals en boekenlezers. Vlamingen ervaren dit sterker dan Nederlanders.

4. De aandacht die een boek krijgt in de pers wordt tegenwoordig uitsluitend bepaald door het verwachte verkoopsucces

De reacties op deze stelling onderschrijven ook de vorige stelling: ruim de helft van de deelnemers denkt dat het verwachte verkoopsucces een doorslaggevende rol speelt bij media-aandacht.

5. Literaire kritiek heeft weinig invloed op de smaak van de meeste lezers

Ongeveer de helft van de professionals en bijna 40 procent van de fictielezers is het met deze stelling eens, maar ongeveer een vijfde van alle deelnemers denkt dat critici wel degelijk invloed hebben op de smaak van lezers.

6. De literaire kritiek besteedt voldoende aandacht aan belangwekkende buitenlandse literatuur

Over deze stelling zijn de ondervraagden verdeeld: de groep die het met de stelling eens is, is ongeveer even groot als de groep die het ermee oneens is, en bijna de helft is neutraal.

7. Informatie over het actuele literaire boekenaanbod is eenvoudig te vinden

Van de professionals is 44 procent deze mening toegedaan en van de fictielezers 55 procent. Ongeveer een derde van de deelnemers heeft hierover geen mening.

8. Achtergrondinformatie over schrijvers die mij interesseren is vrijwel onvindbaar

Meer dan de helft van de deelnemers is het hiermee oneens en weet de achtergrondinformatie dus wel te vinden. Ruim een derde heeft geen mening.

9. In de bibliotheek kun je vrijwel alles vinden over boeken en literatuur

Ongeveer 60 procent van de ondervraagden is het hiermee eens; Nederlanders zijn iets positiever dan Vlamingen.

10. In kwaliteitsboekhandels krijg je een uitstekend beeld van het actuele literaire aanbod

Deze stelling wordt sterk onderschreven: bijna twee derde van de lezers en driekwart van de professionals vindt dat kwaliteitsboekhandels een uitstekend beeld geven van het actuele literaire aanbod.

11. De landelijke kwaliteitskranten informeren hun lezers uitstekend over het literaire aanbod

Zowel leesprofessionals als fictielezers zijn tevreden over de literaire informatie in de landelijke kwaliteitskranten. Nederlanders zijn iets tevredener dan Vlamingen.

12. Lezers die wekelijks de boekenbijlage van een van de landelijke kwaliteitskranten lezen, zijn uitstekend op de hoogte van het literaire aanbod

Over de wekelijkse boekenbijlagen zijn zowel professionals als lezers redelijk tevreden; van de lezers heeft echter bijna de helft geen mening over dit onderwerp.

13. Internetsites over boeken bieden meestal weinig interessante informatie

Van de leesprofessionals is meer dan de helft het met deze stelling oneens: zij vinden dat boekenwebsites wél interessante informatie bieden. 43 procent van de fictielezers sluit zich daarbij aan.

14. De opkomst van internet heeft de informatievoorziening over literatuur sterk verbeterd

Ruim twee derde van alle deelnemers vindt dat met de komst van internet de informatievoorziening over literatuur inderdaad sterk is verbeterd.

4.2 Suriname

In Suriname zijn het aanbod van boeken en de boekenprijs belangrijke onderwerpen. De deelnemers konden reageren op stellingen over deze onderwerpen.

1. Het boekenaanbod in Suriname is uitstekend

Met deze stelling is bijna 40 procent van de deelnemers het oneens; 17 procent is het ermee eens en de rest staat er neutraal tegenover. Het merendeel van degenen die over dit onderwerp een mening hebben, vindt dus dan het boekenaanbod in Suriname te wensen overlaat. Degenen die ontevreden zijn over het aanbod, wonen vaker in de regio dan in Paramaribo. Ook lijken jongeren iets minder tevreden te zijn dan ouderen. Wanneer specifiek wordt gevraagd naar de beschikbaarheid van Nederlandse en Vlaamse boeken zegt 30 procent dat deze niet goed is, terwijl 18 procent vindt van wel. Ook hier wonen de ontevredenen vaker in de regio, maar in dit geval zijn het niet de jongeren maar doorgaans wat oudere deelnemers die ontevreden zijn.

2. Boeken zijn in Suriname veel te duur

Meer dan 85 procent van de ondervraagden is het met deze stelling eens. Wanneer hun gevraagd wordt wat een acceptabele prijs is voor een boek, vindt de helft maximaal 34 Surinaamse dollar (ongeveer 10 euro), 40 procent wil niet meer betalen dan 17 Surinaamse dollar (ongeveer 5 euro), en slechts 10 procent is bereid 51 Surinaamse dollar (ongeveer 15 euro) te betalen. De jongere groepen – die doorgaans minder geld te besteden hebben – willen minder betalen voor boeken dan veertigplussers.

We hebben de deelnemers ook gevraagd wat zij een aanvaardbare oplossing vinden om boeken goedkoper te maken. Het publiceren van boeken in tijdschriftformaat vindt ongeveer 70 procent een acceptabele oplossing, en printing on demand, het uitprinten van boeken, wordt door 80 procent als goede oplossing gezien. Het uitgeven van boeken op krantenpapier is voor iets meer dan een kwart aanvaardbaar. De maximale prijs die men wil betalen voor een goedkope editie ligt zo'n 17 Surinaamse dollar lager dan voor een normale editie.

Hoofdstuk 5

Conclusies

In dit onderzoek stond de volgende vraag centraal:

In welke mate, op welke manier en via welke kanalen vinden lezers en leesprofessionals de informatie waaraan zij behoefte hebben; bestaan er daarbij verschillen tussen de verschillende groepen deelnemers aan het onderzoek?

Deze vraag hebben we opgesplitst in drie concrete deelvragen:

1. Aan welke informatie hebben lezers en leesprofessionals behoefte?
2. Hoe ervaren lezers en leesprofessionals het aanbod aan informatie op dit moment? Over welke punten zijn zij tevreden, welke punten kunnen worden verbeterd en welke informatie missen zij?
3. Van welke informatiebronnen maken lezers en leesprofessionals op dit moment gebruik, en hoe vaak raadplegen zij deze bronnen?

1. Overzichten, inhoudsbeschrijvingen en boekbeoordelingen populair

Professionals én fictielezers uit de drie landen delen een interesse voor overzichten, inhoudsbeschrijvingen en beoordelingen van literaire boeken. Verschillen in interesses zijn samen te vatten als het verschil tussen informatie die consumenten nuttig vinden, zoals recensies, oordelen van andere lezers, praktische informatie en – vooral voor scholieren – uittreksels, en informatie die commercieel interessant is, zoals overheidsbeleid en ontwikkelingen in het boekenvak.

2. Waardering: voldoende overzichten, maar informatie te weinig diepgaand

Zowel in Nederland, Vlaanderen als Suriname krijgt de beschikbaarheid van overzichten van recentelijk verschenen boeken een voldoende. Dat sluit aan bij de vraag naar deze informatie. Toch is men in Suriname niet erg tevreden over het informatieaanbod; dat geldt zowel voor leesprofessionals als voor fictielezers. Vooral op het gebied van literaire boeken uit Suriname blijft het aanbod achter. De deelnemers uit Nederland en Vlaanderen zijn over het algemeen tevredener, maar ook zij hebben informatiebehoefte waarin nog niet wordt voorzien. Voor professionals zijn de belangrijkste terreinen waarop de informatie tekortschiet literaire trends en ontwikkelingen in het boekenvak. Met name informatie over leesgedrag en marktontwikkelingen worden vaak genoemd in dit verband. Fictielezers uit Nederland en Vlaanderen hebben behoefte aan meer verdiepende informatie.

3. Geraadpleegde bronnen

De belangrijkste informatiebronnen zijn in Nederland en Vlaanderen internet – en dan met name met behulp van zoekmachines –, landelijke kwaliteitskranten en opiniebladen. In Suriname worden Surinaamse kranten het vaakst geraadpleegd en komt internet op de tweede plaats, behalve bij jongeren: zij hebben mogelijk via opleidingsinstituten gemakkelijker toegang tot internet en voor hen is dit dan ook de belangrijkste informatiebron.

Advies: internet en kranten beter benutten

Gezien de grote rol die internet speelt in de informatievoorziening zou de ontbrekende informatie het best via dit medium beschikbaar kunnen worden gesteld. Vooral in Suriname zou daarnaast ook een rol weggelegd kunnen zijn voor kranten.

anus, taal,
communie
atie, liter
n spraak
tuur, taal
erlands
nds onde

adres
Lange Voorhout 19
Postbus 10595
2501 HN Den Haag
Nederland

telefoon
+ 31 70 346 95 48

fax
+ 31 70 365 98 18

e-mail
info@taalunie.org

internet
www.taalunieversum.org